

645
1963

საბჭოთა
ქვეყნები
1963

საბჭოთა
ქვეყნები
1963

საბჭოთა
ქვეყნები
1963

საქართველოს ქალი

საბჭოთა
ქვეყნები
1963

Орган фтедела по работе среди
женщин Закавказья РКП.

Октябрь — ноябрь 1922 г.

№ 1.

ТРУЖЕНИЦА ЗАКАВКАЗЬЯ

სამუშაო ქალების მამულისათვის
საბრძოლველად
بازارهای
کافی
کافی

ჩვენ მსოფლიო

40 წელი გავდა საქართველოში ქალთა ფერწარის დარსტიდან.

ეს იყო 1922 წელი, სამშობო ხელი-სუფლების გამარჯვების მეორე წელი. როცა გამოვიდა რესპუბლიკის სახარყო კომიტეტის ორგანოს — „ამერკავკასიის მამუალი ქალის“ („Труженица Закавказья“), პირველი ნომერი.

„მრავალ საუკუნის მანძილზე ცხოვრობდა საქართველოს, სომხეთისა და აზერბაიჯანის ქალი სინნულა და სიდუბურით, იტანდა ყოველგვარ დამცირებასა და შეურაცხყოფას, მწარე ტრერეს ღვრიდა და წყველიდა თვის მწარე ხეჯარს.“

მაგრამ აი, შოვიდა შრომელთა ხელისუფლება — სამშობო ხელისუფლება. ამერიიდან შენ თავისუფალი ხარ, აღარა ხარ მონა, წა-დი და აშენე შენთვის ახალი ბედნიერი ცხოვრება.“ — ვითხოვლობთ ქალთა ფერწარის პირველი ნომრის მოწინავე სტატიაში.

ამერიკელების მომხრე რესპუბლიკის ქალის რომ გამოეყენებინათ მინიჭებული უფლება და ეშენებინათ თავისი ბედნიერი მომავალი, ადვილი საქმე როდი იყო მაშინ. ეს მოითხოვდა დიდ და სერიოზულ მუშაობას. ყველას უნდა გაეყო თუ რას ნიშნავდა სამშობო ხელისუფლება, რა მისცა მან შრომელ ქალს და როგორ ზრუნავდა იგი მისი ნომრისკენთვის, უნდა ესწავლათ აგრეთვე ისიც, თუ საიდან დაეწყო მუშაობა, რომელი საკითხები წამოეყენებინათ და გადაეკეთათ პირველი რიგში.

სწორედ ქალთა ფერწარლი იყო ამ საქმის ყველაზე აქტიური, ყველაზე ქმედითი ორგანიზატორი. ქალთა ფერწარლი იყო ყველაზე

დიდი პროპაგანდისტი და ორგანიზატორი ამერიკელების ქალთა შორის მეგობრულ-ინტერნაციონალური კავშირ-თრთიერთობის დამყარებისა და განმტკიცების საქმეში, ქალთა მასების პოლიტიკური, კულტურული და ზოგად-საგანმანათლებლო ცოდნის დონის ამაღლების საქმეში.

ქალთა შორის მუშაობის ის სირთულე, რომელიც სამშობო ხელისუფლების დამყარების პირველ წლებში გაგვანდა, ჩვენი ფერწარლის წინაშე სულ უფრო რთულა და ახალ-ახალ ამოცანებს აყენებდა. ფერწარლის საშუალებით აცნობდნენ ქალთა ფართო მასებს მუშაობის ის ომარმება და მეთოდებს, რომელსაც სახადენდენ პარტია და სამშობო მთავრობა.

ფერწარლი ამუშებდა აგრეთვე ქალთა სადეკორატივ კრებების მუშაობის გამოცდილებას, ბედავდა წერილებს ქალთა მუშაობის სხვა პრაქტიკულ საკითხებზე ამიტომ საკმარისი აღარ აღმოჩნდა პარტო ერთი, ამერიკეკავკასიის ქალთა ფერწარლი და მალე ყველა ცალკე რესპუბლიკაში დაარსდა ქალთა ფერწარლი.

1923 წლის სექტემბრიდან გამოვიდა საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის ორგანო — ქალთა ფერწარლი „ჩვენი გზა“.

ფერწარლი „ჩვენი გზის“ პირველი ნომრის მოწინავე სტატიაში — „სამშობო ხელისუფლება და შრომელი დედაკაცი“ — ფილაზე მახარაძე წერდა: „მუშა და გლეხი დედაკაცების დიდი უზრავლესობა ჩვენში ჯერ კიდევ ძალზე ჩაბრუნებულია და სიბნელეში იმყოფება, სამშობო ხელისუფლების სიყვე და გვერდით მათ ჯერ კიდევ არ უვრცობია. ჩვენი ვალია რაც შეიძლება დაგეგმაროთ მათი გათავისუფლები და საერთო ფერწარლი ში ჩამა. სამშობო ხელისუფლება და კომუნისტური პარტია ამისთვის დიდ შესაძლებლობას ქნაინ. ეს უნდა მოხდეს პრაქტიკული საქმიანობის ნიადაგზე და ამასთან შრომელი ქალების აქტიური მონაწილეობით.“

დღე ნუ შეგავშინებს ჩვენ ზრეც სინდელი, ნურც სირთულე ამ საქმისა“.

საქართველოს ქალებს არ შეშინებიათ ამ სირთულისა და სინდლის. ამერიკეკავკასიის მძიმე რესპუბლიკების ქალთა მხარდამხარ, მიუღ სამშობო ქალებთან ერთად, მათი გამოცდილების გათვალისწინებით, ისინი თავი-დანვე მტკიცედ ჩაებნენ ბრძოლისა და შრომის ფართო ფერწარულში, დაამუხდელი შრომით ანერვიდნენ ძველს, დამყარებულ — სამყაროს და ქნაინდენ ახალს, თავისუფალი შრომის ტყეყენას. ამ საქმეში მათი დამრჩაზები და ერთ-ერთი გზის მამყენებელი ფერწარლი „ჩვენი გზა“ გახლდათ.

„რა თქმა უნდა, — წერდა ამხ. ფ. მახარაძე, — ეს საკუთარი ფერწარლი რაზომ კარგიც არ უნდა იყოს, ვერ შესძლებს შრომელი ქალების ყველა მოთხოვნების დაკმაყოფილებას. მეორე მხრით, აიავინ იფიქროს, რომ შრომელი ქალების ფერწარლი საინტერესო არ იყოს მამაკაცებისათვის, პირიქით, ამ უკანასკნელსაც უნდა იცოდნენ ის თუ რა იწერება იმით დედაკაცებისა და დედების ფერწარლი და ყოველგვ იმას უნდა აფასებდნენ და ანგარიშს უწევდნენ. ეს კიდევ არ ცხარა: საჭიროა, რომ შრომელი მამაკაცი, მუშები და გლეხები, თითონაც დედაკაცების ფერწარლი წერილებისა და შენიშვნების მოთავსებით.“

უესტრეკებ, რომ ფერწარლი „ჩვენი გზა“ გა-

მინეაბის ახალი გზები და საშუალებები მშრომელ ქალბოძან დასახლებულად."

ალანინშავია, რომ ქალთა ფერნალის ირ-ველელ მარტლეს იმ თავივე დაირაზმა იმ პერიოდის გამოჩენილი პარტიული მოღ-ვაწური, როგორც ქალთა, ისე მამაკაცთა რი-ველიდან ისინი აქტიურად მონაწილეობდენ ფერნალის ყოველდღიურ საქმიანობაში. მათ შორის იყვნენ ფილიპე მახარაძე, მიხა ცხა-კაია, მამია და მარიამ ორახელაშვილები, მა-მარ ადამიძე, ვარო ჯაფარიძე, ლიდა გასიანო, სონია თალაკვაძე, ფინი ზემეშ-შიძე, ნინო ჩარკვიანი, სუსანა შვერ-დოვა, ე. ჩერქიზიშვილი, კარლო ორახელაძე, გრიმა მუმიშვილი, ნინო ალაჯაღოვა, სონია დალნაია, ცნობილი ქართველი მწერლები: საფო მგელიძე, მარიამ გაიყიყილი, კატო მი-ქელაძე, ლილია მეგრელიძე, შავაჯ რაიანი, სანდრო ეული, კარლო კალაძე, ალექსანდრა ჩხენკელი (ეს უკანასკნელი აღიხანს მუშა-ობაში ამ ფერნალის ასტისმეგებელ მდივანად).

მიხა ცხაკაია 1923 წლის 21 დეკემბრით დათარიღებულ წერილში — „ორიოვლელ გულ-წრფელი სიტყვა ფერნალ „ჩვენს გზას“ — აღნიშნავდა: „ფაქტია, რომ ქალები არიან არამც თუ მეორე ნახევარი კაცობრიობისა, არამედ მისი უმეტესი ნაწილი და კიდევ უფ-რო მეტი იქნებიან ისინი, ასეთი დიდი და საშინელი ომის შემდეგ, რომელმაც უმეტეს ყოვლისა ახალგაზრდა მამაკაცები უნდა შე-იწიროს ათეული მილიონობით. მამსადავმე, ჩათ (ქალებს) აქტიურ ან პასიურ მონაწი-ლეობას თუ წინააღმდეგობას რევოლუციამი ექნება დიდი მნიშვნელობა ამ უკანასკნელის გამარჯვება-დამარცხებისათვის..."

თქვენი გამოცემა „ჩვენი გზა“ უნდა იყოს პარტიული, კომუნისტური, პროლეტარული რევოლუციის იდეალის განმსაზღვრებელი ქალთა შორის. — რომ მათ თავიანთი გატა-

ცულები ბუნებით შეიძლონ იმდენს გაეყუ-ვა ამ გზაზე, რომ დავეცაბოლოონ საზოგად-რი კაპიტალიზმ-იმპერიალიზმის საბოლოო ლიკვიდაცია დედამიწის ზურგიდან და მის ნანგრევებზე ახალი ქვეყნის აშენება-ალორ-ძინება.

„გუმბაჯის ამ გზაზე ქალთა შორის მუშა-ობის, როგორც ჩვენს საერთო საქმეს..."

ფერნალი „ჩვენი გზა“ თავისი აქტიური და ნაყოფიერი მუშაობით, მისი შესანიშნავი აქ-ტიუის დახმარებით, მართლაც პირნაირად ახრულებდა მის წინაშე მდგომ ამოცანებს ამ გზაზე და ამართლებდა ხელმძღვანელი ორგანოების, ამხანაგების, მშრომელ ქალთა ფართო მასების ნდობასა და იმედს.

ახლა, რაცა ათეულიერებ სხვადასხვა დროს გამოსული ფერნალების ძველ ნომრებს, ნათლად წარმოიდგენ იმ დიდ მუშაო-ბას, რომელმაც ეწეოდა იგი ქალთა განათ-ლებიისა და საზოგადოებრივ საქმიანობაში მათი ფართოდ ჩაბმისათვის.

ფერნალში ცნობილ პოლიტიკურ და საზო-გადო მოღვაწე ამხანაგების გვერდით ფარ-თოდ მონაწილეობდნენ მუშა და გლეხი ქა-ლები. ეს იმის შედეგი იყო, რომ ფერნალს მტკიცე კავშირი ჰქონდა მასეთთან. ქალები უზრალად და მართლი სიტყვებით სწერდნენ თავიანთი გასაჭირზე, მოითხოვდნენ განმარ-ტებისა და დახმარების საკუპრობოტო სა-

კითხვის გადაწყვეტაში, და ფერნალი ამას აუცილებდა პირნაირად.

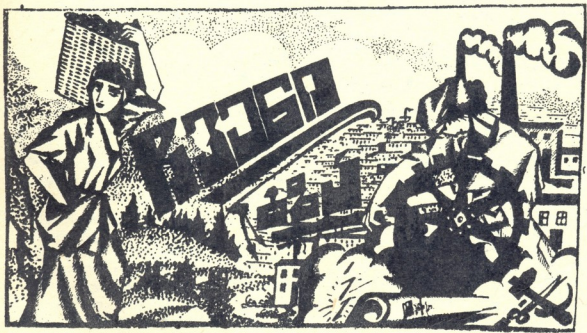
ახალგაზრდა საბჭოთა რესპუბლიკის თავი-სი შექმნის პირველ წლებში მრავალი სიმწე-ლისა და დაბრკოლების გადალახვა უხდებო-და სახალხო მეურნეობისა და კულტურული მწინეობის ფროტებზე. ერთერთი ასეთი დაბრკოლება იყო ქალბოძის ფონის უქონ-ლობა, რამაც 1926 წელს რამდენიმე თვით შეაფერხა ქალთა ფერნალის გამოცემა, იმევე წლის ივნისის თვიდან კვლავ დაიწყო ფერ-ნალმა გამოსვლა, მხოლოდ ახალი — „მშრომე-ლი ქალის“ სახელწოდებით.

1927 წელს „მშრომელი ქალის“ ოქტომბ-რის ნომერი მიეძღვნა ოქტომბრის რევოლუ-ციის 10 წლისთავს. რაცა ეცნობით ამ ნო-მერში მოთავსებულ ს. შვერდოვას* სტატიას ამიერკავკასიის მუშა და გლეხ ქალთა შორის მუშაობის შესახებ, ნათლად ხედავთ იქ-ნავე წარმატებებს, რომელიც მოპოებულ იქ-ნა 10 წლის მანძილზე ქალთა სრულ გან-თავისუფლებისათვის წარმოებულ ბრძოლაში ამიერკავკასიის რესპუბლიკებში.

ფერნალი „მშრომელი ქალი“ შეიფარებ: მკითხველობას და იგი დიდი პოპულარობით სარგებლობდა. თუ „ჩვენი გზა“ 1923 წელს გამოდიოდა 800 ეგზემპლარით ტირაჟით, „მშრომელი ქალის“ ტირაჟი 1927 წელს 5.000 ეგზემპლარს აღემატებოდა.

საბჭოთა კავშირში ქალთა განთავისუფლე-ვის საკითხის ბრწყინვალედ გადაჭრამ გა-მოიწვია ხელმძღვანელ პარტიულ ორგანოებ-ში ქალთა შორის მუშაობის განყოფილების გატყუება. ამასთან დაკავშირებით შეწყდა ცალკე რესპუბლიკებში ქალთა ფერნალების გამოცემაც. 1939 წლიდან შეწყდა ფერნალ „მშრომელი ქალის“ გამოსვლაც.

თვრამეტი წლის შემდეგ კვლავ დაისვა სა-კითხი საბრძოლველოში ქალთა ფერნალის და-არსების შესახებ, და აი, 1957 წლის სექტემბ-რიდან დაიწყო ფერნალ „საქართველოს ქა-ლის“ გამოცემა. როგორც ცხოვრებამ დაგვანა-ხა, ფერნალის განახლება საყვებით კანონო-ბიერ და სწორი იყო. განა დასამალია, რომ ქალს, მამაკაცთან განსხვავებით, თავისი საკუთარი სამყარო და მოვალეობა გააჩნია, საზოგადოებრივ სარბილზე მამაკაცის მხარ-დახმარ შრომის ვარადა, მას ეკისრება უდი-დესი მოვალეობა — დეობა, მომავალი თავ-

* ს. შვერდოვა — რაც ამიერკავკასიის სამხარეო კომიტეტის ქალთა განყოფილების მანიფესტის გამგე.

ობის აღზრდა, ოჯახის დიასახლისობა. მისი უპირველესი და უღიადესი ვალია აღზარდოს, თვალის გახელის პირველი დღიდანვე შთაგონის პირშობის სამშობლოსა და მომშობს სიყვარული, პატიოსნება და სამართლიანობის განზობა, შრომისადმი სიყვარული. და ეს ძალუმ უტყუტვად ურჩობს, მხარში ამოუდგეს ქალს, ქალს — შრომელს, ქალს — დედას, თუ არა საყუთარ თერნალს?

სწორედ ამით აიხსნება ის დიდი კმაყოფილება და ინტერესი, რაც ქალთა თერნალის გამოცემის განახლებამ გამოიწვია ჩვენი რესპუბლიკის შრომელებში, ყერობდ, ქალთა საზოგადოებრიობაში. თერნალის პირველი რიგის ამოცანას წარმოადგენს ჩვენი სინამდვილის ღირსშესანიშნავი მოვლენების, ჩვენი აღამაინების შრომითი მიღწევების, მეცნიერული გამარჯვებების, ქალის მიერ ქვეყნისა და ხალხის ცხოვრების წინსვლის საკმეში შეტანილი წვლილის მრავალფეროვანად ასახვა რედაქციის კოლექტივი ცდილობს რაც შეიძლება მიზნადედად. მხატვრულ ფორმებში მიაწოდოს მკითხველს მასალა მათთვის საინტერესო და საყირო საყიოთებზე.

მხატვარ დავით თათელაძის ილუსტრაციებში ქალთა შრომის პიკაშვილი ნოვაკაზიდას.

თუ როგორ ახერხებს ამას თერნალი, ეს უკეთ იციან მკითხველებმა. მაგრამ თერნალმა რომ გარკვეული პოპულარობა და სიყვარული მოიპოვა, ეს კი ცხადია, ამას ადისტურებს ხელისმომწერთა სისტემატური ზრდაც.

1957 წელს თერნალი 15.000 ეგზემპლარით ტირაჟით გამოდიოდა; 1959 წელს — 25.000; 1960 წელს — 35.000; 1962 წელს — 45.000; ხოლო 1963 წელს 48.000-მდე გაიზარდა. მიუხედავად ამისა, მარცხ ვერ აღმყოფლებს მოთოინილებს.

ამყამად, როცა ვაშლილი კომუნისტური საზოგადოების შემგებლობაში საბჭოთა ქალის მონაწილეობას ქსოლდ დიდი მნიშვნელობა ენიჭება, სკკა XXII ყრილობამ თავის ისტორიულ დადგენილებაში დიდი ყურადღება დაუთმო ქალთა საყოფაცხოვრებო პირობებისა და კულტურულ-საგანმანათლებლო მუშაობის შემდგომი გაუმჯობესების საყიოებებს. ყრილობის დადგენილებათა განსახორციელებლად აქტურად იბრქიან დღეს პარტული, პროფესიული, კომაგმერული და სამყერნო ორგანიზაციები. ამ საკმეში დიდ როლს ასრულებს საყიოოდ პრესა და ყერობდ ქალთა პრესა.

აღწენშავით რა ქალთა თერნალის დაარქების 40 წლისთავს, სწორედ მასში, შრომელთა საერთაშორისო სოლიდარობის — I მისის, საბჭოთა პრესის დღესასწაულის დღევში, ჩვენი თერნალის წინაშე უფრო დიდი და სეროიზული ამოცანები ისახება: რედაქციის კოლექტივი, თერნალის საყრდამქო კოლგვია აქტივის დახმარებში, ყველაფერს გააკეთებს იმისათვის, რომ თერნალი გახდეს ჩვენი ქალებისათვის კოლდ უფრო მახლობელი და საყვარელი, მათი ნამდვილი დამხმარე მომავალი თაობის აღზრდაში, საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ცხოვრებაში მათი კოლდ უფრო აქტიურად ჩაბმის ორგანიზატორი.

მეცნიერი

და ჟურნალისტი

ურნალ „თეატრი და ცხოვრების“ 1924 წლის მაისის ნომერში დაიბეჭდა ალექსანდრა ჩხეველის პირველი მოთხრობა: „სიცოცხლე და სიკვდილი“. მოთხრობამ მოწონება დაიმსახურა. ამ დღიდან ალექსანდრამ მორიდებულად შედგა ფიბი მწერლობაში. მანამდე იგი მხოლოდ კორესპონდენტის თავსებდა გაუტო იტრიბუნაში, რომელსაც ცნობილი პედაგოგი პარმენ ჭანიშვილი რედაქტირობდა.

შეგად თავისებური გზით მოვიდა ალექსანდრა ჩხეველი საქართველოს ქალთა ურნალში—„ჩვენი გზა“. ალექსანდრა კარგახანს მუშაობდა ამ ურნალის სასესიისმგებელ მდივნად. აი რას იგონებს მწერალი ქალი თავის ავტობიოგრაფიაში: „რუსთაველის პრისსექტორ შევიღოთ. ჩემი ურადღედა გზების გაყოფილება მიიპირკო. მას ურნალში ეტერა ხელში და გაიხაზოდა: „ურნალი, ურნალი, ქალთა ურნალი, იყიდეთ, ვის ვინადო, ძალიან ხანგრძლივს ამბეზა დაბეჭდილი“. ურნალი ხელში ავიღე. დავედო. საქ. კ. ა. (ბ) ქ. კის ქალთა განყოფილების ორგანო, ურნალი „ჩვენი გზა“ — ეტერა ზედა.

ამ ბაჟამ ძალზე დამიბრტყენსა. ცენტრალური კომიტეტიც იქვე იყო, ოპირის პირდაპირ, ბევრი არ მიფიქრა, შეედი. პირველ შემხედისავე ვკითხე ქალთა განყოფილება. დიმილით მომეგება ტანმორჩილი ქალი, ხელი ჩამომატა, სკამი შემომთავაზა. ვუბნებ, თუ როგორ გამახარა ქალთა ურნალის გამოსვლამ. იქვე გადვარდულ ურნალი, ზოგი წერალი წავიკითხე და ჩემი მოსაზრება მოვახსენე. იგი შემომტყერდა ნათელი თვალებით. შევატყე, როგორ გაიხარა, ჩემი შენიშვნები რომ გავაცანი ურნალის შესახებ. წამოხსენებულად რომ გავაჩვენე, მან ხელი დამიჭირა, მომხარუნდა და მიიხარა:

— იციო, რა გიბოხრა? მე გადავწყვიტე ჩემთან გამუშაოთ. გვერდებდა ურნალის სასესიისმგებელი მდივანი, მე მგინია, შეძლებისათვის თანახმა იქნებოი; ახლავ გაგაფორებთ.

ახალბობის მეთი რა მეთქმოდან სიხარულს.

ლით ფხვზე არ ვიციქი, მაგრამ თავს ვკაცებოდი. იქვე გამაფორმა და დაიწყო მუშაობა...“

ის ქალი გახლდათ ძველი ბოლშევიცი, საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის ქალთა განყოფილების გამგე თამარ ადამიძე, რომელიც ურნალსაც რედაქტირობდა.

დიდი დავალი მიუძღვის ალექსანდრა ჩხეველს ქალთა ურნალის მუშაობის სწორად წარმართვისა და მისი პოპულარიზაციის საქმეში. ეს იყო დაძაბული შრომა სანახევრეც. მან მწერალი ქალს ცხოვრების დიდი გამოყოფილება მიცა. იგი წერდა წერილებს, მეთაურებს, ნარკვევებს, მოთხრობებს. ამ პერიოდის ნაწერებდან აღსანიშნავია ორი მოთხრობა: „ურჩი შენიღბა“ და „ქალებმა გადაარჩინეს“ (ხვანი ქალის ცხოვრებიდან). პარალელურად შეგადვდა მოთხრობებსა და ნარკვევებს, წერილებსა და კორესპონდენტებს გაუტოეში: „კომუნისტი“, „ახალი სოფელი“ და სხვა.

ამ ურნალში მუშაობისას გაიცო ახალგაზრდა მწერელმა ბოლშევიც ქალთა პლეადის საუკეთესო წარმომადგენლები: თამარ ადამიძე, მარიამ ორახელაშვილი, ვარკა ჭაფარიძე, ნინო თაყაიკოვა, სონია შავერდოვა, სონია თაყაიკაძე, ოლია კიდაში და მარიაკალიხა.

მაღე თამარ ადამიძე მოსკოვი გაემგზავრა სერდარლივის უნივერსიტეტი სწავლის გასაძღვრებლად. მის შემდეგ ურნალსა და ქალთა განყოფილებს ცოცხანით განათლების სახალხო კომისარია მარიამ ორახელაშვილი ხელმძღვანელობდა. მარიამის შემდეგ ქალთა განყოფილება და ურნალს სათავეში ჩაუდგა შესანიშნავი ადამიანი, სახლოვანი რეკლამციონერის — ალიოშა ჭაფარიძის მუდელე ვარკა ჭაფარიძე. ამ ჭაფარიძეს დაქაო გულის მქონე ადამიანთან სიახლოვემ, მისი ხელმძღვანელობით მუშაობამ, ალექსანდრა ჩხეველით კიდევ უფრო მტკბირად დააყავარა საზოგადოებრივი ცხოვრების აქტიური მოვლენებთან.

ალექსანდრა ჩხეველს ალბათ არახოდეს

დაიწვევებდა 1924 წლის ოქტომბერი, პარტიის ცენტრალურ კომიტეტში შეხვედლად. ფაიცი-ფაიცი და ზურჩული შეიქცა.

ამ შეგად ღირსშესანიშნავი მომენტს აღექვსანდრა ჩხეველი ასე გამოგვიცემს: „ქალთა ცეტკინი, კლარა ცეტკინი ისმოდა რიგგულე. არ გავილია ხუთიოდ წუთს და გამომანდა თმათიერი მოხუცი კბილი, თეთრი, ურჩინულად ნაქარგი კბილი. მიუხედავად ხანდაზმულობისა, მისი საოცრად მამოხეველი, ნათელი თვალები ცეტკის აფრქვედინენ. კლარა ცეტკინი პირველად ცეტკის ქალთა განყოფილებაში შემოვიდა. შედგე გაუვეით და მდივინს მისა კახიანის კანინეტში შევედი. იქ საითაოდ მოგვესალმა, იციოხა ჩვენი ვინაობა და ხელი ჩამოგვარივა. განსაკუთრებით დინტერესდა ქალთა ურნალი. ბევრი რამ გამომიხიხია რედაქციის მუშაობის შესახებ: როგორ ვაშუქებდი მოსამოდ ქალთა ცხოვრებას, რა გავილიდა ხელს მუშაობაში და სხვა“.

მომეგ ავალმუშავებამ ალექსანდრა ჩხეველი თბილედ მომიხილა გახად რეკრეტი ჩამოშორებოდა ურნალში მუშაობას, მაგრამ შემდეგ კვლავ დაუბრუნდა რედაქციას. სადაც იგი დაუღალავად და ნაყოფიერად მუშაობდა წლების განმავლობაში.

შემდეგ ალექსანდრა ჩხეველი ბეჭდვითი სიტყვის კომისარეში ვხვდეთ. იგი სამსახურებრივ მუკავლეობას კეთილსინდისიერად ასრულებდა, თან აქტიურ შემოქმედებით მუშაობას ეწეოდა თანამშრომლებთან გაუტო „კომუნისტისა“ და ურნალში „მარქალი ქალთა“. იმ პერიოდში დასწერა მან შესანიშნავი მხატვრული ნარკვევები პირველ მგახი ქალზე ქოინია სარსანიანზე, ზონა ქვაჩიაშვილ (ზეგდილი), დლო სეფერთაძეზე (გორის რაიონი). მეთხოვრები ურნალში დასამსურა მისმა ნარკვევამ — „რედაქცია ახალი ადამიანისა“.

„კარგახანს მუშაობდა ალექსანდრა ჩხეველი ქერ ურნალ „ათვისტისა“ და შემდეგ „რედაქციასის“ სასესიისმგებელ მდივნად. სწორედ იმ ხანად დასწერა მან ხანგრძლივსა მოთხრობა, „ზედი კაცის პოლიტიკა“, რომელიც 1936 წლის ურნალში „ჩვენი თოიბის“ № 4-5 ნომერში დაიბეჭდა. მასსელებს მოთხრობამ დიდი გამოსაურება სპოვა მოთხველთა და მწერალთა საზოგადოებრივ ხელშეწყობა. როცა მწერალთა საქალყო კრებაზე ამ ურნალის მთელი წლის ნომერები განიხილეს, ერთხმად აღინიშნა: ასეთი დაღალბანისხივანი და ხანგრძლივი მოთხრობა ამ წელიწადს არ დაბეჭდილაო.

დაწყო დიდი სამაშულო იმით. დაიხურა ურნალი „ჩვენიდა“, სადაც მუშაობდა მწერალი, რედაქცია და სწორედ ამ დროს გაიხ. მა მწერლებს ფრთხვტ წასული მასწავლებლების ნაცვლად სოფლად წასულიწვენი თბილისელი პედაგოგები. ამ მწოვლებს პირველი ალექსანდრა ჩხეველიც გამოემხურა. იგი თაქინა სურვილით წავიდა გორის რაიონის სოფელ მერიის საშუალო სკოლაში, ქართული ენისა და ლიტერატურის მასწავლებლად. მეორე წელს მას ჩვენ შეინდისის საშუალო სკოლაში ვხვდეთ.

1944 წელს ალექსანდრა ჩხენკელმა გაიგო: საინგლოლო საქართველოდან მასწავლებლებს გადავიანო. ბევრი არ უფიქრია და განათლების სამინისტროს სახსურით საინგლოლო გაემგზავრა, სადაც სოფელ კახის ქარბოლი სასულიერო სკოლის, უფროს კლასებში ახწყვილდა რუსულ ენასა და ლიტერატურას, ხოლო მეტურ-მეცესე კლასებში — ქართულ ენასა და ლიტერატურას.

საინგლოოს ისტორიული წარსულის შესწავლამ, ინგოლოლო ქართველების სულიერ საქმიანობა ღმრად ჩახედვამ, მათთან მკვიდრო კავშირის, პედაგოგისა და მწერლის ქალის სრულიად ახალი თემები შეიქმნა. ამ თემებმა შემდეგ ზორკო შეიქმნა ახალ ნოველებმა, მოთხრობებმა, ლექსებმა და ნარკვევებმა.

მეოთხედმა გულით შეიფარა ეს ნაწარმოებები. ესენია: „რომიკო“, „ისტორიული წინდები“, „საინგლოლო“ (საბოლოო-ლო ნარკვევი), „ჭვირფასი სახსოვარი“, „ახალ ოჯახში“, „ნოვოზნა“, „ორი მიცემული“ და მრავალი სხვა.

განსაკუთრებით აღსანიშნავია „რომიკო“. ეს პატარა მოთხრობა, რომელიც დასრულებულია დიდი ადამიანური გრძნობებით, რაღაც შრომობოტი, გოგებაშვილისებური ჰანგებით უდრის. „რომიკო“ ავტორმა 1947 წელს გახუთ კლასიკატურა და ხელოვნების“ რედაქციის მიერ გამოცხადებულ მოთხრობების კონკურსზე წარადგინა. მოთხრობამ თორის მოწონება დაიმსახურა, მას პირვინი მიანიჭეს და გახუთის 1948 წლის მარტის ნომერში დაბეჭდეს.

მომდევნო წელს გამოცემულმა „სახალტგამა“ გამოსცა ალექსანდრა ჩხენკელის მოთხრობების წიგნი სათაურით: „ჭვირფასი სახსოვარი“. კრებულში შევიდა ამავე სახელწოდების მოთხრობა, „ახალწლის დღეს“ და „ინგოლოლო წინდები“.

საინგლოლოდან დაბრუნების შემდეგ, ალექსანდრა ჩხენკელმა კვლავ გააგრძელა ამ თემზე მუშაობა. გახუთ „სახალხო განათლებამში“ დაბეჭდა მისი წერილები და ნარკვევები: „მოწინავე პედაგოგი ქალი“, „ღმობტარი განაშვილი“, „ორი მასწავლებელი საინგლოლოში“, „ინგოლო ხალხის მომავალ“, „კვლავ შრომობოტი კერაში“ და სხვა.

ალექსანდრა ჩხენკელის სრულ პორტრეტზე ვერ დავხატავდი, თუ არ მოვგონებ მის გამოუქვეყნებელ რომანებს: „განთიადის დასწავლა“, რომელიც ხელნაწერის წიგნით. რომანი ეტება მენშევიტების დროინდელ ურჩის. იგი მეტად საინტერესო ნაწარმოებია და აღ. ჩხენკელის შემოქმედებითი მუშაობის მაღალ ეტაპს წარმოადგენს. ჩვენის არბით მისი გამოქვეყნება დიდ საგრძობლას მოუტანს ჩვენს მეოთხედელ საზოგადოებრიობას. ამაზე მეტ-ველებს მასზე დაწერილი რეცენზიებიც.

მაღლ ამ დღეაწინდელი მწერლისა და თურნალისტ ქალს 80 წელი ურბოდება. იგი გულით ხარბობს, რომ მთელი თავისი შრომითი ცხოვრება ხალხის სამსახურში გაატარა.

უცვარდა გუგონის შიფარიანი ღამები, თბილი და წყნარი. უბეში დამალვდა წიგნის დღში, გაეპარებოდა, საყვარელი სიტყვის ძირში, კონცდრში ჩაყვდობდა და სულმოუქმელად იწყებდა კითხვას. უცვარდა აკვირილი, გაეც, ყაბებო... ღამებს ათენებდა მათ გმირებთან დამაწი, განიცილდა, იცრმებოდა, დლით კი მაინც ყველაზე დრე შეადგდა სკოლის კარს. შესევეებზე გარსემოებევეოდენ ამანაგები და ისიც გატავებიო უამბობა წუხანდელ წყაითსოლ...

მერე ირევიებოდა ზარი და ლღმობა განაბული უსმენდა მასწავლებლებს. „მოწერელია მისასუბეს, მოწერელია მიაბობს“, — ხშირად ისმობა ქართული ენის გაკვეთილზე მასწავლებლის ხმა, და ლღმობაც სხანასე-წითლ ამსწუბობდა. სასწულო სკოლა დაამთავრა თუ არა, ბევრი არ უფიქრია, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიურ ფაკულტეტზე შევიდა.

მძიმე აუტ სტუდენტობის წლები. ომი დაიწყო. უსამოდ დაიწინდელ ოჯახს სამი გაკვირბამასუცხდა, მძებნი — ალიომა, გიგლა, სიმეილია მირჩხულავა, რომელიც მამის მტერობისას უწედა. ორი ოჯახის სიმძიმე უდრის დას რაისას დაწავა. ხშირად უფერის ლღმობლას: მიგატოვებ სწავლას და ომის დამთავრებამდე დედის ამოუცვლები მხარობს. არ დაწანა რაისამ.

გავასო ეზო... მეკვიით მშრომელი ქალი პრეკსამსახურში ირცხვენდა თასე.

1948 წელს ლეღმობა რაიონული გახუთის „სოციალისტური სოფლის“ რედაქტორად გადაყვანა. ოდრეც კომპერტრობისა და ოცდართი სასოფლო სამსკის ენსამსახურებოდა იგი.

გახუთი იბრძოდა სოფლის მეურნეობის აღმავლობისათვის, არ ინდობდა ზარბაცებს, სოფლის მშრომლებს აცნობდა მიწინაგებს და მათს გამოკვლავდა, აკრბტიებდა ნაღო-განებებს...

ლღმობა დადიოდა კომპერტრობებში ცხენით თუ ფეხით, კომპერტრობის სკვერიდათ მისი.

დაღლილ-დაქანცული ჰრუნდებოდა უკან წარბანა იღებოდა მისი სამუშაო ოთახის კარი, ვინ არ მოხდებდა მასთან.

აღღმობული ამოღვარბდა ქალი შესჩივიდა თავის კომპერტრ რედაქტორის უფებობა და მისი თანასოფლების შრომითი გმობობაზე. ამ ნაღზე, ლღმობლავ ყველას გულ-დასხუთ უსმენდა, რეკვა-დარბეგას აბრეკვდა. თუ საჭმე მის ჩარბეგა მოიბიბოდა, მდილობა ადგილზე, ამოწმებდა, შემდეგ ზობებს იღებდა...

განდა ღამე კი გახუთის ფურკლებს ჩაუვღებოდა...

და ისე იყდა მერხთან ქალიშვილი უსმენდა პროფესორის — ცეცხლის, პარამიის ლექსებს: მაღლ ყველას კოვკოდებს მიპრობო. დედასტეფლის უკრის კოვკოდის კომბეტის მდვილის მოაღივებდი აიბრებს, მერე პარტის რეგეში მიიღეს. ასაბრბატრბანი უნდობდა განგებრო სწავლა, მაგარამ ტყვეანა გერკიდე ომის ცეცხლები იყო გახუთებულ და ლღმობილად გადწავტეხა ემუშავა, იგი მასტის გეგმეკობის რეკიკომის ინსტრუქტორ-პრობაგანისტიად დაინწესს.

დაშობავრა. ომგადახლილი გაკვიციები შინ ჰრუნდებოდნენ. მერედაამშენებულად დაბრუნდნენ ალიომა, ილია, მაგარამ ვერ დაბრუნდა გიგლა და მწუხარებამ გასტებდა. ლღმობლა ხედავდა ოჯახის დედაბოი მოწყობა. შეუძასა დედას, ვამაშებდა, მხარში ამოუდგა, მძებნი თბილისში გამოგზავნა სწავლის გასაგრძელებლად, ოფიონი ცბებრტიით დატრბილდა და სულ მაღლ უჯახით ფეხზე დაყენა. ისლით გადახბურელი ქობის მავტარებ კობტა ოდა წამოებომა. ნარკვევებით

ლღმობა რაიონული სამსკის დებუტატია, დაჯიღმობებოდა მეღღმობით: „სკეპსისის დაციკისათვის“, „შრომითი მამაცობისათვის“, საქართველოს სსრ მრავლები სამსკის პირზიღმობის საბატელო სიგელით.

ახლა ლღმობლა ცხაკაის რაიონის საწარმოო სამსარკველის გახუთ „კოლხების ციხეზარზე“ რედაქტორის მოაღივებდა. გაიზარდა მასტისმეგებობა. მოდიან მასთან მშრომლები ცხაკაიდან, ჩხობრწყულან, აბანოიდან. გეგმეტი კორიდან. უზარბებენ ესა და კარეს... და გათენებამდე არ ტრება ლღმობლას საწერმაგე-დაზე შეტი. იწყებდა ნარკვევები, ფეღიტორბენი...

ლღმობლა თაფდაღებთ ენსახუბრება დიდ საჭმებს. მის მოუცხვანა, სიმარბობის მოყვარული ქალი ყველა პატრონის მშრომელის პატეტიცემას იმსახურებს.

ოლია რბივი

სიმონ წვაიბაბა

აოლოინი

ღალი მარგაშვილი

მხატვარი ლია სვანიძე

მ ო ტ ხ რ ო ბ ა

როცა სამსახურიდან მარტო ვბრუნდები და ამ გზაჯვარედინს მოვადგები, სახლში მისასვლელ გზად იმ ბილიკს ავირჩევ, ხოლმე, ქედზე რომ მაღლდება, გათივაკებს, მერე დაემშვება და ისევ დიდ გზას შეუერთდება. მიყვარს ამ ბილიკზე ავლა, მიყვარს ეს ბალახბულახიანი ქედი, რომელზეც ამ რამდენიმე წლის წინ სიყვარულითა და მომეგაულზე ოცნებით ავდიოდი.

ამ ბილიკით ავევლიდი ხოლმე ჩემი საოცნებო ჯარისკაცის დედას, ქედის თავზე, მშვენიერ, დაცემულ ადგილზე რომ ედგა კოსტა ქვიტიკირის სახლი.

აი, ისევ ის ნაზი „არ დამივიწყო“, ახლაც ფერებში მედება და მიცინის თავის პაწაწინა თვალეებით.

ალმართი გაგლიე და ავედი პატარა მოედანზე. მაშინაც აქ ვისვენებდი ხოლმე.

ო, რა მშვენიერად მოჩანს აქედან

მთელი ჩემი სოფელი, ლაღად რომ გადაშლილა ანაგიდან ბაკურციხემდე... ჩემს ზურგს უკან ხელიხელგადახვეული დგანან მთები...

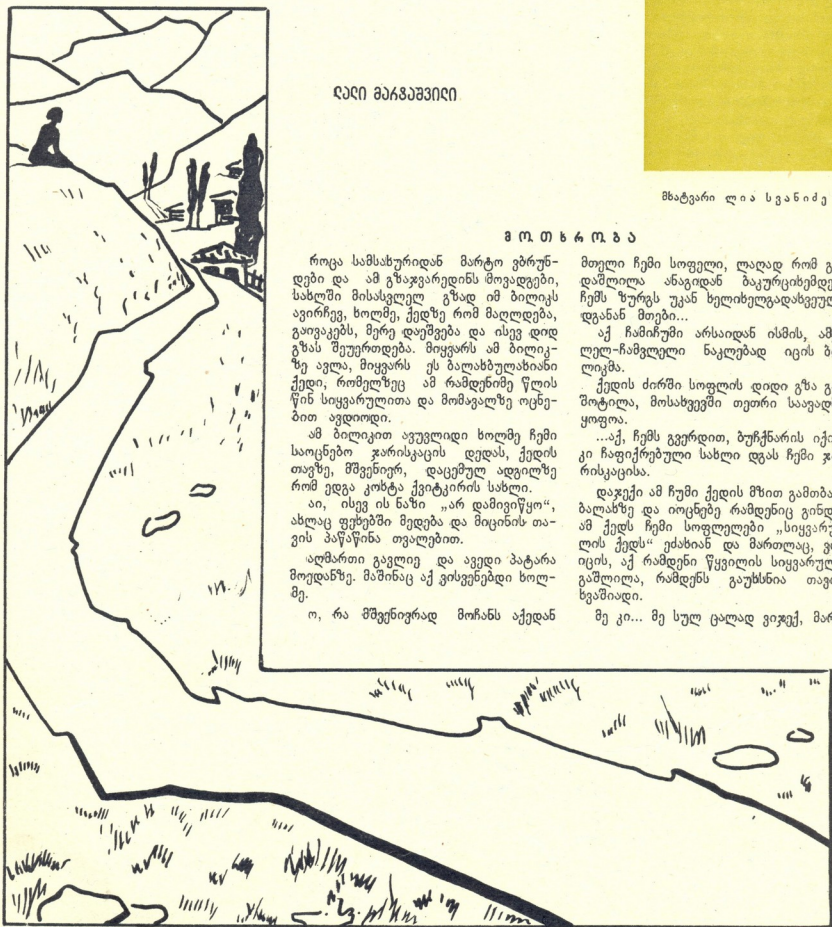
აქ ჩამჩიუმი არსაიდან ისმის, ამგულელ-ჩამგულელი ნაკლებად იცის ბილიკმა.

ქედის ძირში სოფლის დიდი გზა გაშოტილა, მოსახვევში თეთრი საავადმყოფოა.

...აქ, ჩემს გვერდით, ბურქნარის იქით კი ჩაფიქრებული სახლი დგას ჩემი ჯარისკაცისა.

დაჯექი ამ ჩუმი ქედის მზით გამთბარ ბალახზე და იცინებე რამდენიც გინდა. ამ ქედს ჩემი სოფლელები „სიყვარულის ქედს“ ეძახიან და მართლაც, ვინ იცის, აქ რამდენი წყვილის სიყვარული გაშლილა, რამდენს გაუხსნია თავის სვამიადი.

მე კი... მე სულ ცალად ვიჯექ, მარ-

ტოდ, არა, მართოდ კი არა, გვერდით მყავდა ჩემი ოცნებები წარმოდგენილი ვაგაკეთე. მას ვესაუბრებოდი, ვუყურებოდი, ვეალერგებოდი.

ეს ოცნება ახლა შეკვარდა ჩემთვის, მაგრამ ქედი მისთვის ცოცხლად მაგონებს ახლო წარსულს:

...ეს დედა ჩემი ჯარისკაცისა, დარდისაგან დადაპარავებული, შავი ტან-საცმლის ნაოჭებში ჩაკარგული, შვილის წირლის დანატრებული. ქალვრობა და მიწოდებულობა დევრე ხანსა და ვერც თალს რომ ვერ დაეფარა მოხუცი. მიყვარდა იგი თვის დარდით, დარბაის-ღური დედაცაკეთი ქვევით. ტკბილმოქართულად, მორიდებულად, სიტყვა-პასუხიანი...

* * *

ჩემი სკოლის ამხანაგი ლია იმ დედა-შვილის კარის მეზობლად ცხოვრობდა.

...ჩვენ მაშინ მეცხრე კლასში ვიყავით. დილაობრივ დიდა გზაზე რომ გავიმდებოდით მოწაყუდები, მოტიკოების ხმაურს გაგვაყუდებდა. ეს ის იყო, ის, მუხის მუგუზაღივით შავი ბიჭი. მაშინ ბაკურციხის სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკუმში მუშაობდა მასწავლებლად. მოტოციკლით ჩავიჭირებოვდა, ლიას ერთ თუნქ ფიშის გადმორგებდა და გაგუგუნებოვდა.

— რა ლამაზია შენი მეზობელი, გო? — ვუთხარ ერთ ღღეს ლიას. მან ისე გაიციხა, ლღვის ტრტი მოსკადა-შეთი, მგონა...

— რას ამბობ, გოგო, ლამაზია? არა-ბივით შავია. — თითონი შავვერემანს, შავი ბიჭები არ უყვარდა.

...და მივიღა დღეები. ისევ დაგრი-ალებდა ჩვენს გზაზე მოტიკოციკლი. ისევ ყოველ დილას ვხედავდი იმ ბიჭის ღრუბელს სახეს. ლია კი აღარ მედგა გვერდში. იმ წელიწადსვე გამოვიდა ჩვენი სკოლიდან და სექტემბერში სიღნაღის სამედიცინო სასწავლებელში მოემწყობა. უბაღოებისათვის სადგინებლად სად ეყვალა ლიას, იგი გაითხოვდა, მე კი ჩემი ბავშვობიდან შესრდილი ოცნება ავისრულად და სამედიცინო ინსტიტუტისათვის გქენ ჰპირი.

და წლების შემდეგ ისევ შეხვდით მე და ლია ჩვენი სოფლის საგადამყოფობი.

...თბის დაბახული დღეები იდგა. ლიას შავტუხა მუხომელოც ომში იყო წასული.

* * *

— დედაჩემთან გავიაროთ, — მოხობვა ერთხელ ლიამ და მეც წავვიყვით. უზოდან იმ ჯარისკაცის დედა გამოვიდა. შეგინნა თუ არა, წინაფარი გაისწორა.

— გამარჯობათ! — დავასწარიტ სალა-მი მე და ლიამ.

— გაგიმარჯოთ, შვილებო! — გვიპა-

სუხა მან და მე მომიბრუნდა. იმ ორ-სიტყვიან მოტიკსაში ისეთი სითბო იფიქრა, მოხსცა მაშინვე მომიმადირა.

მე ის პირველად არ დამინახავს, მაგრამ ეს შეხვედრა პირველი იყო. მასში რაღაც შინაურული ერთა.

...ახლაც ცოცხლად მიდგას თვალწინ ის მწველი მიწილი ეზო, ბაღრის ღობის ძირას ამოჩემებული მუყურთ ადგილი — ხის გადახაჭერი ეკვანი-საფარული — ის ავარიძელზე მჯდარი შაისის მიხუცი ქალი, პატარა ფეხებით ერთ მტკავალზე მოცვეთილი ბალახი, ბაღრიდან გადმომდგარი ვეება მუხუსურისა ყვევილი.

...პირველ ნახვასვე თავის დარდი შემომამყარა — ბიჭის წერილმა დაგვიანაო და, ამის შემდეგ, როცა კი შეხვედებოდი ერთმანეთს, სხვა აღარა გვერდნდა რა სალაპარაკო: ბიჭს ასე უნდოდაო, ბიჭს ეს უყვარდაო, ბიჭმა თქვაო და სულ ბიჭი და ბიჭი. „დიდა“, „რა თქმა უნდა“ — ვპასუხობდი მე და ყველაფერი მომზომდა. „ბიჭმა რაც თქვა“, „ბიჭს რაც უნდოდა“, „ბიჭს რაც უყვარდა“.

* * *

— სადღეამითლო როგორა მყავს? — გავეხუკე ერთხელ ლიას. იმასაც ეს უნდოდა. დღეობდაც დედა-შვილზე მე-ლაპარაკებოდა და კვირა არ გავიღებდა ჩემი და „სადღეამითლოს“ შეხვედრით იმ და მტკაბარეო.

როგორც კი დავეინახავდა ჩემი მოხუცი მეგობარი, წამოდებოდა, თავსავანის შეპარობოდა, კალთაზე ხელს გაისვამდა და მოვეხებებოდა, მინ შეგვიწყვედა და მე სიამოვნებით შევეცქვივდი მისი პატარა, დაიპრფული ხელებით მიგაფუფლას თუ დარჩიულ ხოლმე. ცოც კი ყოველთვის ეჩვენებოდა, რომ მე ცოტას ვეჭადი.

— შენა, დარო ძალო, გინდა რომ კოტქს წილი ხილიც ამას აჭამო? — გავუბრუნებოდა ლია.

— ე, საიდან მოვიტონე, გოგო! იმის წილი არ იყო, სასახლწულიდ ჯარს რომ გავუხაჭე? — უპასუხებდა და დიმი-ლივით გაუთათებოდა სახე.

ამ გულთბობიბამ ისე გამახალისა, ისე გამამაზამა, რომ ფირში თავი ამ სახლის პატარძლად წარმომადგენინა. ხან ვითომ დღეამითილსა და „მას“ დავტრიალებდი, ხან ოთახს დეკორაციას ვუტკვივდი... მე მომავალზე ოცნებით გტკვივობდი და ჩემს განწყობილობას მოხუცულსა გადავდებდი ხოლმე. ისიც მზიარლობდა და მე მისაროდა, რომ დარდის ვაფიწყებდი.

ასეთი ვარ, რაც გულში მაქვს არ მემსლება. მან, ტყუობა, შემაძწინა გულის წაღილი. შვილის დაბრუნებაზე ოცნებაში რძალსაც ურევდა. პირდაპირ არაფერს ამბობდა, სამაგიეროდ მისი

გულიც, თვალიც და ხეიც მეგუნებოდა: დედაშვილობას, შენს მეტი სასრ-ლად არავინ მინდაო.

შანც, ვერც ერთხელ ვერ გაგებულ თვლი გამესწრებინა მაგოდსვე დადგ-მული სურათისათვის. მხოლოდ მაშინ, როცა მოხუცი ფიქრმა წაილო, ტურჩები მივსა და თვლივით ძირს დახარა, დრო ვიხსენებ და ფოტოსურათისკენ გავაპა-რე თვალთ. რომ დავგებრებოდა, შე კი ადამიანი. მტრის ჯაჭირი, ამ სურათს რომ იღებდი, მაშინ მაინც უნდა შეგიფიქრებინა სახილდა! მაინც ეს ლამაზი ხარ და... ვევეც გიხებოდა, ოდნავ მსხვილი ტურჩები და ყოჩნადა ულგაგებში. გვ სამხედრო ტანსაცმელიც კარგია, მაგრამ მერე მაინც აღარ გატარებ მაგით. იქნებ შენი ხათქვაბა ხარ! კარგი; როგორც შენ გინდა“.

დედას ვერ გამოვამბარე მალული მუგრა...

— ჩემი ბიჭი რომ შავია? — მოითობინა თითქოს.

— ვაგაკაც უხდებოდა კიდევ სიშავე, — ვუპასუხე მე. უსაბოზნა მოხუცა და ამ სიამემ წაღმარო გუნება მიუვცდა, გული ამოუკადა. „დედა მოუკვდექო“ აკან-კაგებულო ხმით თქვა და მერე ისევ გაგრძობდა ჩვეულებრივი საუბარი:

— წერილმა დაიფიქრანა, მე, კვირა არ გავა, აროლო მიცწირი. მიჭირს, შვილო, სათვალეც აღარას შვევლის, ასეთი მე-კარგედა. ერთხელ სხვას დავგაწერიხე და სამდურავი მომწერა: დიდი, აგრძეც განიხარებ, შენს ბაკაწრს უნდა დამაპატიო და რას გინახა, როცა წერილი მაქვს დასაწერი, იმ დღით ვედრას ვაკეთებ, დღილიდან შუადღემდე ქალაღს დავტრიალებ.

დედა ცოტახანს გაჩერდა და მერე ამოიკენესა: გინ იმის, რა დღეში ხარ, შვილო, თორემ დავიჯერო, დედა დაგა-ვიწყნად?

შინ წერილი დამხვდა. კონვერტზე რუსულად ეწერა ჩემი მისამართი. ქვეშ კი, თავისუფალ ადგილზე, ქართულად გრძობდებოდა და მიყრთმეობდასი-სიბივით მიეწერათ: მაყვალა მაიაში-შვილი. ეტყობა ჩვენს ფოსტალიონს უჭირს რუსულად კითხვა და სიადვილი-სიბივით ქართულად მიუწერია-მეთქი, გავიფიქრე.

ყოველი წერილი ხომ სინტერესოა და, მითუმეტეს, თუ კონვერტზე უხეხი ხელია.

...„ფონტული სალაში, — იწყებოდა სტრიქონი, — თქვენ გაგაოცებთ ჩემი წერილი...“

და მართლაც, გადმოვამბარე ქართულად, ქვეშ ეწერა: კოტე ტაბახმელაშვილი და ჯარისკაცული მოკლე მისამართი სავულე ფოსტისა.

...„დედს უსწობდა გამარბული ვარ, საუხუცოდ ჩაიარა ჩვენმა საბრძოლო ოპერაციამ. შესვენებზეც გახვებდი ბი-

გვერდითა. აბა ჭა უნდა იყოს იმასე... სიამოვნო, როცა შეუღო, ეხმარებოდა... მინან, სიცოცხლეს შეუნარჩუნებ დედასაც და ასალმობილსაც, მშობიარის აფორიაქებულ შინაურებსაც დაამშვიდებ, გაასარებო.

პაწაწა გოგო დილაადრინ დაიბადა. მთელი ღამის უძილობითა და წველებით მოქანცულს, გამარჯვება დაღლილობას არ მავრთობინებდა. და შემდეგ, რამდენიმე დღის შემდეგ, ასალმობილის მამამ ორადგაკეცილი მომწვანო ქალაღლი გამოიწოდა; გავსული — მოქალაქე მავყავა იასონის ასული...

— დიად, თქვენი სახელი ვუწოდებ ჩემს პატარას, — მითხრა გასარბულმა. იმ წუთებში ჩემზე საპატიო მოქალაქე მთელ სოფელში არავინ მეგონა.

...კოტეს წერილი შეპირად დავისწავლე. ამფორიაქდა ცხოვრება. რა მალეღვევება? ცხრამთასიქითელი ვაგაკაცი? ასე მეგობა, ეს უკვე ჩემს წინ იდგა და მე იმ წუთებში უნდა გადავწყვიტა დიდი საკითხი ჩემი ცხოვრებისა.

ვუთხრა კოტეს დედას? გავასარო? ხუთი თვეა წერილი არ მიუღია. მავრამ არა, საკუთარ თავსაც ვერ ვუმჯდავებ, სხვას როგორ გავაზნო? მაგრამ დედა?

— დარო ძალიო კოტეს წერილი მიიღო. — მახარა ლიამ მეორე დღეს.

...ეს იყო და ეს. დამარა მისგან სასოსორად ერთი გავრული ხელით ნაწერი, ხელში ტრიალით კუთხვებემოცვეთილი სამეუთხედი წერილი.

მე საპასუხო წერილი ვერ გავუწავენე. მიხდოდა მოსულიყო მეორე წერილიც, შესაძლო, მათეც და... გულში კი ჩავიდგი იმ ღამასი ვაგაკაცის სახე და ოცნებაში ბედნიერების ზღაპარი მოქსოვე. ახალი გაბის მეკრღვე ვაზის ორი ფოთოლი და შუაში „კ“ და „ტ“ ამოქარგე. მეორე ზედ ნახად ერთ წერილი ძაფით ვაზის პწკარები გადავაქარგე. ვინ ახდიდა ფარდას ჩემს საიდუმლოს? ვაზის პწკარებში გახლართული „კ“ და „ტ“ ვის შეეძლო ამოკითხა? ვიჯექ სარკის წინ ახალ კაბაში გამოპარჩქული. სარეიდან თითქოს წარბდაამუხვინული ვაგაკაცი მიყურებდა. მეორე წარბს გამლიდა, უღუაში დიმილს ჩაიყენებდა და ჩემ გუცინოლით ერთმანის.

...და ომიც დამთავრდა. თვე თვეს გაკაბება, წელიწადი წელიწადს და კოტეს ხმა კი არსიდან ისმოდა. მისი დედა აღარა მხვდებოდა ჩვეული ყურადღებით. დარდს მოხუცი თველი საბუღრად გადაქცეოდა. ყოველ ახალ ნახვაზე უფრო მიტყბილი მეჩვენებოდა. დარდობდა და მოლოდინს აცოცხლებდა. ისევ, ჩვეულებრივ, წლის მოსალდინა შვილის სახელთანზე რამემ დიდ ნივთს უმატებდა ოჯახის ქონებას.

— ველოდები, შეილო, ყოველდღე, ყოველდღემ, — ამბობდა, — წესულ

ბებს. ყველას მუხლზე ფანქარი და ქალაღლი ელაგა“.

წაგიკითხე და წაგიკითხე. დმერთო, რა სისხრული იყო! „გასსოვო ნატო ვანანაის იუბილე? ჩვენ სოფელშიც რომ გაუმართეს საღამო. შენ მისასალმებელი სიტყვით გამოხვედი. სიტყვა ისეთი მგრანობიარე იყო... აი, მამის მე პირველად განახე. გიკითხე, მათეც კლასელოია, — მიხბრეს.

...ერთხელ, კლუბის ოცნობი გამოვდი მებინდებულზე. მთელი საღლიის ახალგაზრდობა იქ ირეოდა. ხუთიმი ოთხტიტა იასამანი მეტირა, ის იყო ჩამოვტე-

ბე ჩვენს იასამანს. მერე ათიოდე წლის ბრულუსა ბიჭს შენთან გამოვატანე. ბიჭმა სუიტყვოდ გამოიწოდა და „გმადლობ, გენაცვალეო“ უთხარი, ასე დამთავრდა იასამნის ამბავი.

და მერე დაიწყო ომი... დედი, დედამილო, ჩემი საყვარელი დედი, ალბათ, შენ სწერდი კოტეს ჩემზე?

ო, რა დამავიწყებს იმ ბედნიერ დღეს. განა მარტო წერილობა გამახარა იმ დღით!

...ის დამე საავადმყოფოში გავატარე, სამშობიაროში მიმე მდღომარეობა

პარლი — ყვავილთა დედოფალი. ყვავის წვლიწადის უმეტეს დროს, მოითხოვს მზიან ადგილს და საბალთო თიხნარ ნიადაგს. მრავლდება თესლით, კალმით, ბუჩქის დაყოფით, გადაწვევით.

პოკაგენია — დეკორატიული ბუჩქი. ყვავის იენისიდან აგვისტომდე, მოითხოვს განათებულ, ნახევრად დარჩილულ ადგილს, საბალთო ნიადაგს. ტენის მოყვარულია, მრავლდება თესლით, კალმით და ბუჩქის დაყოფით. ჰორტენზიის სამშობლოა იაპონია.

მიხაკი — ერთწლიანი, ორწლიანი და მრავალწლიანი მცენარეა. მოითხოვს მზიან ადგილს, საბალთო ნიადაგს. მრავლდება თესლით (გაზაფხულზე) და კალმით (ივნის-ივლისში).

ფლოქსი — ერთწლიანი და მრავალწლიანი მცენარეა. ყვავის იენისიდან შემოდგომამდე. მოითხოვს მზიან ადგილს, საბალთო ნიადაგს, საჭიროებს მინერალურ და ორგანულ სასუქს სითხის სახით. ყვავის იენისიდან შემოდგომამდე. მრავლდება თესლით, კალმით და ბუჩქის დაყოფით. ფლოქსის სამშობლოა ჩრდილოეთ ამერიკა.

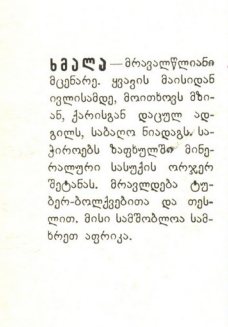
საქართველოს
ზენოლოგიის
ინსტიტუტი

ნარბიზი — მრავალწლიანი ბოლქვიანი მცენარეა. მთითოვს ღია და ნახევრად დაჩრდილულ ადგილს, საბალო ნიადაგს. მრაველდება ბოლქვით (შემოდგომა) და თესლით. მისი სამშობლოა შუა და სამხრეთ ევროპა.

გაოკინა — მრავალწლიანი ტუბერიანი მცენარეა. ყვავის ოქტომბრიდან შემოდგომის პირველ ყინებამდე. მთითოვს მზიან ადგილს, საბალო, ტუნთან ნიადაგს. მრაველდება თესლით (გაზაფხული), კალმით (გაზაფხული, ზაფხული) და ტუბერის დაყვითით (ზაფხული). მის სამშობლოდ ითვლება შვეიცია.

ხმალა — მრავალწლიანი მცენარე. ყვავის მაისიდან ივლისამდე, მთითოვს მზიან, კარისგან დაცულ ადგილს, საბალო ნიადაგს. საჭიროებს ზაფხულში მინერალური სასუქის ორჯერ შეტანას. მრაველდება ტუბერ-ბოლქვებითა და თესლით. მისი სამშობლოა სამხრეთ აფრიკა.

მჩხა — მრავალწლიანი ბოლქვიანი მცენარე. მთითოვს კარისგან დაცულ მზიან ადგილს, საბალო ნიადაგს. მრაველდება ბოლქვით (შემოდგომა) და თესლით.

ია სამუხარი — ადრე მოყვავილე მრავალწლიანი მცენარე. მთითოვს მზიან ადგილს (იტანს ნახევრად ჩრდილსაც), საბალო ნიადაგს, მრაველდება თესლით (ფენხი). ია სამფერის სამშობლოა ევროპა.

ამარილისი — მრავალწლიანი ბოლქვიანი მცენარე. ყვავის მარტ-მაისში. მთითოვს განათებულ, მზიან ადგილს. მრაველდება ბოლქვით და თესლით. ამარილისის სამშობლოა აფრიკა.

ძალმა ყველა ატება და ჩემმა გულმა კარი გააღო, თითქოს ღონიერი ნაბიჯების ხმაც მომესმა. წამოვიწვი კიდევ ერთი მომიკვდა ამ სიტყვებზე.

ხანდახან თავს ვედარ მიუეროდა და მოჰყვებოდა: „სადა ხარ, ბიჭო, უწვო-სკვლოდ სად დამყავრე? დედამუნს დარდი ვერ მოერია, ისევ თვალები უხვლია. ან, ერთი შენი ხელი კი აღირსა ჩემს კუბოს...“ და ისევ „დედა მოვიკიდებს“ ღონიერად იტყოდა ეს უღონო დედაკაცი.

სან დაიწყებულობდა: „ნუ ნახოს კარგი და კეთილი ჩემს ცოდვით, ვინაც ჩემს ცრემლში ბრალი მიუძღვისო!“

— რა ვენა, — ხანაც იტყოდა, — ქვეყნისათვის ჩემმა კოტეშ თავი გასწირა, მე და შეილი — ორივე პირნათლადა ვართ. მაგრამ დარდს რა გუქო, ამას კი ვერ ვიშორებო. — მეტი თავის თავს გაუჯავდებოდა: რას იმედო მქონავასაფელზელი, ნუ გადამიწყდეს შენი იმედი, შეილი, — დაატყდა.

მე კვლავ ვანუგებები და იმ პაწაწინა იმებს გულში რომ თუკიალებდა, გავუღვივებდი და იმდენს ვეტყობი, გაეღიმებოდა, „შერჩი დედაშენსათ“, დამლოცავდა.

უშვილიძროდ არა რჩებოდა კოტეს დედა. მეორე შეილი იქვე ხვევისუბანში ყავდა გაუთხოვლი. მის აგერ 18-20 წლის ორი ვაჟკაციც წამოიწერა. კოტეს დაჲ გულმოკვლული იყო ქმრისა და ძმის ღარდით, მაგრამ შეილებზე ზრუნვა დარდისათვის არ აცლიდა. ისინი დედაშვილიანად თავს ევლებოდნენ მოხუცს. უჯვარდა ბებიას მზრუნველი შეილიძვილები, მაგრამ კოტეს მაგიერობას ვერა-ვინ უწევდა.

დრო მკურნალია, დროს მიატებს დარდით, იტყვიან, რატომ არ წაიღო დედის დარდის?

...მე კი, დრო მიდიოდა და მაგონებდებოდა ჩემი მოხუცი მეგობარი. ჩემი კახის ნაჭარვსაც სუნი შეეპარა და გაცვდა. ხანდისხან, მხოლოდ ხანდისხან მიზღონდებოდა გულმკვარი დედის სიტყვები: — ძალმა ყველა ატება და გულმა კარი გააღო.

დედი! განა კი შევეძლო სიხარულის ატება? ერთხელ რომ აცხადებოდა სიხარკი, ერთხელ რომ შენი აივანი მართლა აწანზარებულყოფი მიმიჩი ჩქებებიანი ფეხები! ვითუ, გულს ისე მძლავრად გაეღო კარი, რომ...

— დარო ძალი ძილში გარდაიცვალო. — მიიხრეს ვიგოვითა. ძილში გარდაიცვალა? ძილში? უძილო ღამეებში დედა? სად იყო ძილი? აბაბო, ძალმა დაიწყება, ალბათ, აივნიდან მიმიჩი ჩქებებიანი ფეხის ხმაც მოესმა და გული გასკდა სიხარულისაგან.

კვირა საჩიროებს შეილი

ჩემდები წელია თორავდ ათენებს ლაიებს ესა გავლია, მძიმე ძაძებში ზის აივანზე და გასცქერის ზარას. ელის — გაიღება ჭიშკარი და ენოში შემოახიჩებს გლოთი ვაჟკაცი.

მისი შეილი მკერდით იცავდა ყირიმის მიწას. არ იცის დედამ, რომ იგი იქ დედაცა გმირულად, რომ მის საფლავს დღეს სახელად უწლია ყირიმელები... ნაბარბოელი ბიჭები კი ნადავლიანი ხმით მღერია:

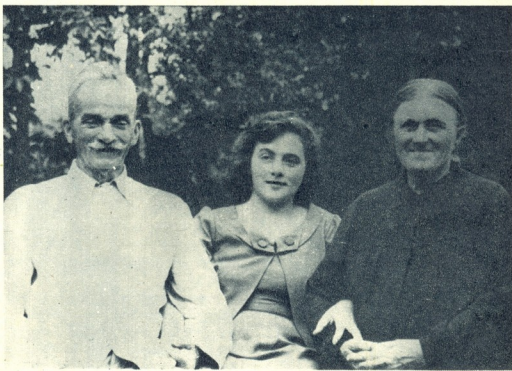
— „ძაო, გაშაღე მარჩენა, შენი დაღუპვა არ მჭერია შენთვის ვარდები დაკრფის, შინ მოგვფარჩეს ლოცვინ... საქართველოში გილიან, ძნელია შეილის ღლიდინ“.

ძნელია ლოდინი, მაგრამ ვინ გაბედავს ჟებრას ესხას სიმათლუ? ვინ უაზბოხს დაღუპულ შეილზე?

შესცავლა. განდა გოგონა ბეტრებს სიციხლის გამგებლებელი, ზინადამ შეასრულა დაღუპული მეუღლის სურვილი და ბავშვს თამარი დაარქვა.

...ბავადა წლიბი. ქვეყანამ მოიშუშა ომის ჭრდობები. ჯავლების ოქაშში არ იცოდნენ შეილიშვილის ახსობა. შემოსევით ვაიყო ტაჲუ გაკლიამ დაღუპულია შეილის ქართველი თანამებრძოლებსავე, რომ იყრბიში ცხვრობდა თამარი. ცეცხლმ წყავიდა ტაჲუს: რომ უთხრას ესხას შეილის დაღუპვა? სად ნახოს თამარი?...

თამარის ძებნა გიგეჲკორის რაიონულ ვაჲეთის რედაქციაში დაიწყო. მრეე მოილი რაიონი ეძებდა ქართველ ქალიშვილს. დაიგვანა წერილები ჩვენი ქვეყნის ყველა კუთხეში. და მივიდა პასუხი, თითოთ თამარი უგვანდა ბეზის სიუყარულით ხატე ბარათს. ტაჲუ გვლიამ ყირიმში ჩააყიბა შეი-

1944 წლის 9 მარტი ხალხის დარჩება როგორც ლიგინდა, ლიგინდა ვასილარ გმირობაზე.

იმ დღეს ფაშისტებმა ცოცხლად დამარბეს ბეტრებს მგწენბარე გული. შურისძიებით გამსჯავლული ზინადამ ვეუხვად იქცა, ცეცხლის აღიანამ გამოჲყავდა დეპრდობი, შტერის ნაშვირის უხედა მეუღლის წამებისათვის.

1944 წლის ოქტომბერში ზინადამს მეუბარება ცრემლნარეგმა სიხარულმა

ლოშვილს. ნახა შეილის საფლავი. ქალიშვილი თან გამოჲვა ბაზუს საქართველოში. ზინადამ არ წაჲდა შეილის სურვილის წინააღმდეგ, გვა დალოცვა თამარს.

1982 წლის 10 ივლისს თამარი პირველად მოვიდა მამის ოქაშში. და თითქოს საფლავიდან წამოღდა მამაშისი, თითქოს მანაც ვაჲკაციური ნაბიჭებით ენოში.

მ. ბაბუნია

ნაღველი საკრამსი

შესხვადეთ და იცნობთ—მაროს, ლატვიას, ვიოლეტას, ჯოლდას... ადვილია მისი ცნობა: ეს ყველა როლი ერთნაირი გროში განათვის. გარდასახვას შინაგანი განცდებით აღწევს. სახეზე გრძელი წამწამების ჩრდილი დასაბამებს, ბავშვებზე კი დიმილი გადაშლია. სადაც შევა, მხიარულება და სიცოცხლე შეაქვს. მარად ახალგაზრდა და ფერსუცვლილია — ახლაც, როცა შევსის ნურვიით უკან ადევნებულ შვილიშვილს უღიბს.

შავშვილიდანვე დაებედა მაყურებელთა ტანში; ხარვეზოლში, საქველმოქმედო საბაშოს პროგრამაში ექვსი წლის წინაც შეიტანეს. ამ დღისათვის დედამ სატაფეხებზე მოუშინა და თეირი კაბა და თეირი ბაბაყები. მთელი დამე ბორგავდა შავში, ძლივს გათუნდა სანატორილი დღე.

სალამონზე ნადიამ ღვესი წაიკითხა, ვახშამზე კონტად გამალა ხელები და „ქართული“ დაურა. ამ საღამოს შესახებ პროფესორმა გიორგი თავნიშვილმა პრესაში წერილი მოაოქსა, სადაც აღნიშნა: „ნადია ხარამეს უკრავდება უნდა მივაქვიით, ნიჭიერი გოგონაა, მომავალში გვასახელებს.“

ყველაფერი გამოსდიოდა: სიმღერა, ცეკვა, დაკარა, მხატვრობა კითხვა...

— მოისვენე, გოგო, გეყოფა! — აღურისით სტუპუნდენ დედა, მამა, ბებია. მაგრამ ნადია დილიდანვე ცეკვას და სიმღერაში იყო გართული. ყველა არი მუხტედა, კარეთ გარბოდა, ავიდოდა ხის ქიწქიროზე და იქიდან დამღეროდა მშვენიერი ჩავლულ სოფელს.

მერე ყველას ჩამოურბენდა, კისკისითა და ხალისით აავსებდა კონცერტით დამშვენებულ ეზოებს. რას არ მოიგონებდა: ბაწარზე ფარდას ჩამოქვიებდა, გასუთების ნახებებს ბილეთებად

ასალებად და ნახულსა და გაგონილს წარმოადგენდა.

ძალიან უყვარდა ნადიას სოფელი, იყოველ წაშვებულს სოფლის სტუპური ყველ.

შლოდ ერთი ნატრა ჰქონდა: უნდოდა მია ვიქტორიუ გვერდში ჰყოლოდა, მისი კეთილი ღიმილი თვალს არ მიეფარებოდა.

ეს მეგობრობა მუსიკის სიყვარულმა განამტკიცა: კომპოზიტორი ვიქტორ დოლიძე ზშირად იჯდა მათთან და როლიაზე თვადხარლი სწერდა თავის იბრა „ქეთო და კოტეს“.

ერთხელ, მიულოდნულად, ითაბის კარი გაიღო და კომპოზიტორთან კინტორუად ჩაქმული ნადია და მისი მამა შემოიჭრნენ. სახე ორივეს მურით მოეწუხნათ, უღვაწები და ხალები დაეხატა. დღი ბაღდადები ხელში ააფრიალეს და „აია ჯან, აია ჯანის“ სიმღერით კინტორუ ჩამოურას. ნადიას იბიზე ყოველთვის ეღივებოდა კეთილი მია ვიქტორს, ახლა კი ნოტებს ხელი დასტავა და ოთახიდან გაიქრა. „აქაც არ მსვენებენო“ — მიასახა ნადიას დედას და კბიებზე შურდულივით დაემევა.

ნადიამ სულ მალე შეირცხა განაწყენებული კომპოზიტორი. ობრა „ქეთო და კოტეს“ პრემიურაზე, პირველი მოქმედებაში, გაყის ჩინაში გამოწყობილ მარიამ ბაურეთან ერთად „ქართული“ იცეკვა. ეს იყო მეგობრების: ქართული კომპიური ოპერის ფუქმდებლის — ვიქტორ დოლიძისა და პერისის ქორეოგრაფიული სასწავლებლის ნიჭიერი მოწაფის ნადია ხარამის დებიუტი.

პრემიერის ბრწყინვალე წარმატების შემდეგ, ნადია ჩაფიქრებული მიმყვებოდა: დლიძეს. დამე იყო, ოდნავ ნაწიარ ასფალტზე მხიარულებლად ლაღალებდნენ ელექტრონის შუქის ანარკვეობი.

— რაზე ფიქრობ? — ჰკითხა კომპოზიტორმა.

ნადია თავის სათავყანებელ მომღერლებზე — განო სარაჯიშვილზე და სანდრო ინაშვილზე ფიქრობდა.

— ნეტავ, ველირები მათთან ერთად მომღერას? — მძიმე ოხრით უპასუხა გოგონამ.

ვიქტორ დოლიძემ ხელი მაგრად მოუჭრა პატარა მოცინენს და ჩაიცინა. მას სწამდა, რომ ნადია უსათუოდ ეღივებოდა ამ დღს.

ესე მიიწურა უზრუნველი ბავშვობის წლები.

ნადიას ოცნება მთლიანად ვოკალური ხელოვნებისაკენ გადაიხარა. ამას მოჰყვა კონსერვატორიაში სწავლა, წარმატება პირველ სტუდენტთა კონცერტზე, პედაგოგ გვერს ვროსნისთან ინერგული მეცადინეობა, წირსალა, იმედები...

1936 წელს, ქართული ხელოვნებისა და ლიტერატურის დეკადაზე მოსკოვში, ნადევდამ დირიჟორ გვეგი მიქელაძის მოწვევით იმღერა მარხის, ცირას და ქეთის არები.

შემოქმედების უსიღვამე ძალამ გაიქცა ახალგაზრდა მომღერალი. აი, დღეთა დრო, როდესაც ამ ძალას ქული უნდა შეაებერა ოპერის გმირი ქალებისათვის, მათი ტანჯვითა და სიხარულით უნდა ეცხოვრა ქართულ საოპერო სცენაზე.

ერთერთი ასეთი იერსახე იყო ობრა „ტრაგიატაში“ ვიოლეტა. ჯუზეპე ვერდის მშვენიერი მუსიკამ დღეუას რომანი „ქალი კამელიები“ ლორიკულ პოემად აქცია, ეს ლორიკული პოემა კი უნაწეს ფერებში მიგვიფიხროს მიმღერალმა.

ფერმიხილი ვიოლეტა—ხარამე, სარკის წინ დრამად იჯდა სავარძელში და თამაშ დამატებულ კამელიებს ხელით ვალერსებოდა... რამოდენიმე დღის შემე-

დღე ქართული ლეჩაქით დამშენებულ-
მა ოპერა „დაისში“ მწარედ დაიტრია
კიაზოსთან შერკინებაში დაღუპული
მალხაზია... შემდეგ ღრმად ემოციურ, მა-
მაც და სამშობლოსათვის თავდადებულ
ცირად მოვევლინა ბალანჩოვის ოპე-
რა „დარეჯან ცბიერიში“, მერე მაყურებ-
ლები გაახარა ქუჩის მოცეკვავე პერიკო-
ლას სიმღერებით.

მომხიბვლელი იყო მისი როზინა
როსინის ოპერა „სვეილილ დალაქში“.
ამ სპექტაკლში ნადეჟდას პირველი პარ-
ტნიორი სანდრო ინაშვილი იყო (ფი-
გარო). ერთერთ შესვენებაზე სანდრო
ხარაქისთან შევიდა და წარმატება მიუ-
ლოცა. მომდერალ ქალს თვალებზე ცრემ-
ლი მოადვა, გაახსენდა ბავშვობის ოც-
ნება. სანდროსთან ეღირსა სიმღერა!
მაგრამ ვანო?.. ვანო უკვე ცოცხალი
აღარ იყო...

ასე ვინაცვლებოდა ერთმანეთს კონტ-
რასტული სახეები. მსახიობი მუდმივ
ძიებაში იყო. მის ღამაზე სტოკატოს, პი-
ანოს და მოჩუქურთმებულ ტრელს —

ქეო—„ქეო და კატა“

სხვადასხვა როლში სხვადასხვა ინტონა-
ცია უნდა ჰქონოდა ჭეჭეტქეტად.
ვიოლეტას მწუნარება არ უნდა ყო-
ფილიყო ჯილდას მწუნარების მსგავსი,
არც როზინას, ქეთოს და მიუზეტას სი-
ცილი უნდა ყოფილიყო ერთნაირი.

მან იცოდა სცენის საიდუმლოება.
მომხიბვლელი სცენიური გარეგნობა,
განცდათა სიღრმე კარმონიულად იყო
შერწყმული გმირის სასიათთან. ძლიე-
რი, ლამაზად მგელი კოლორატურული
სოპრანოთი მსმენელამდე მკაფიოდ მი-
ჰქონდა გმირ ქალთა ბუნება და შინაგა-
ნი განცდები.

1956 წელს ზ. ფალიაშვილის სახე-
ლობის ოპერისა და ბალეტის სახელმწი-
ფო თეატრში დიდი ზეიმით ჩატარდა
ნ. ხარაძის ბენეფისი.

დარბაზში, სცენაზე, ქუჩაში, ყველგან
მისი ნიჭის პატივისმცემლებს მოეყა-
რათ თავი. ყვავილების კალათებითა და
ტაშის გრილით გარშემორტყმული
მომდერალ ავანსცენაზე იდგა. მის
თვალწინ გაივლიდა განვლილმა გზამ:

ვიოლეტა—„ტრაფიკა“

სამასზე მეტი კონცერტი სამამულო
ომის დღეებში, სახელანგლოდ მოწყო-
ბილი ესტრადები... სატვიტო მანქანებზე,
ზე, გემბანებზე, ორთქლმავლებზე...
კონცერტები სხვადასხვა ქალაქებში,
მარმარილოსტეტიან და ბროლისტე-
ლებიან დარბაზებში, გასტროლები
ირანში. კონცერტები საიფონიური ორ-
კესტრის თანხლებით... საღირიეთი
ბულტთან საყვარელი დირიჟორების:
ვე. შიქელაძის, შ. აზმაიფარაშვილის,
ო. დიმიტრაძის და დ. მირცხულავას
სახეები...

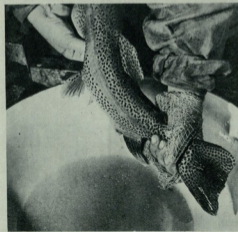
პრეზიდენტიდან ნაღას უღიმოდენ
მისი პარტნიორები: დავით ანდლუა-
ძე, პეტრე ამირანაშვილი, ნადეჟდა ცო-
მაია, ბათუ კრავიშვილი, წლების მან-
ძილზე შემოქმედებით გზაზე ერთად
რომ ვიდოდენ.

და ბოლოს მაყურებლები, მაყურებ-
ლები. მათ გარეშე რომ მსახიობის ხე-
ლოვნებას ფასი არა აქვს.

მაყურებელთა ნაკიდი გაედგენა თე-
ატრიდან გამოსულ საყვარელ მომღე-
რალს. ასე იყო ხშირად — დებიუტიდან
ბენეფისამდე, ბენეფისიდან კონსერვა-
ტორიამი გადასვლამდე, სადაც ამჟამად
ნ. ხარაძე გატაცებით მუშაობს პედაგო-
გად და ზრდის საოპერო სცენის ახალ-
გაზრდა კადრებს.

მევენეულე ჩაგვენევი

რამჩახადი

მადლი კლდის ძირში, ბებერი ლღებში ქვე იღებს იგი სათიფქს, თავდაპირველად მდგომარეობს, შემდეგ კიერის იღებს, ბიზონის და დიდი ქვიშაყურის მას შემწვალს აქანას, ფურცს კი თურჩი ახორციელებს კაცის მოხარული მან ეს პატარა, მაგრამ შეზად სასარგებლო მდინარე.

დიდხანს ფიჩხა, რომ ზღვევას და მდინარეებში თევზის მარაგი არ იცვლება, დროის განმავლობაში ნიადაგი უკეთესად ამ რქების, ზღვევის თუთხით ველარების თაყუდენ ასაკებულად აღმანებებს დიდიხანს ხრეშა თევზის ხელოვნურად მოზრავლებას და ზღვევის განვითარებას.

იყვანათ წლის წინაი მაცვს ხელს სპორთულში ამ სპეციალურად გუდუთიანი გაქვირებისათვის მდინარეების და არჩევანი მარაგისაზე შეაჩერეს. ზღვიდან თარამუკ კალიბრატზე გადამბული მდინარე ყოველმხრივ ველსარდას ამოიღეს ხურჩობის გამოთარბისათვის.

ახლა კალმას შეწვალში, მზივის და კიდობს ხადით იტყუნ, ეს მოკამ, რომ ხადით დაჭერილი კალმასიანს მხოლოდ უმადლესა მარინისს მჭირითა მიიღებს. საცხოვრებელ კალმას დასჭერით შევითარებში მარაგდობის ერთად კალმასე მზო მობზე ქალბისათვის ეს სპეც ცოცხა ძნელი, მაგრამ არმაყო ჩარკვანი და ძაბული მარცხე მინც კარგი შესადგურები არან. მათ ხადის მარჯულ არალა უხვე დიხითინა აღარ მჭირა.

შეიკეთებულ ქვირის მდურებაში, ხელოვნურად ასაკოთებრებ და დეკორატორი თათებზე. არჩილ-დასწებულ დღეს ჩდებთან თევზები, რომლებსაც ოკ დღეზედ ჰყოფნით თანდაყოლილ სპეციალი, შემდეგ კი სპეციალური მშენებელი საცდითი ხდებიან.

მევენეობის გუბერნიის და აუზების მოთავსებულ თევზებს შერჩეულბით ულბათ ცვლიას მარცხი, მბებული პატებარა, მარია ტიხიზირი, მათელა მენია, ვალენტინა ხეცა, რუდენა რატია.

— თევზებს კვება და მოვლა ხავ-

შეხივით უნდა, — გვეუბნება იონი მვილის დედა ნათელა ჩენია, — თუ სპეციალ დავყვარე, პირიდან მინა, მოვეწერად დიდიხანს აუზის, ართი კუბიდან მერთისაგან სრიალს, წყლის ბარზედ პირდავ წყლიანი.

დევს არი-მანი თვის კალმახებს მდინარეში უხვებდენს საცხოვრებელად. წლის გადამწყობებს რვა თვეზედ განსადიდონ ისინი. რვა თვის კალმას უფრო მჭეა მალა აქვს დასიკო კიდეული არსებობისათვის, სპეციალად აქვლად მთლიანს და მჭობთან ზეპირბოლსაც უკვეხლებს.

მდინარეში კალმახები წყობები თვის ასაკამდე ჩრებთან, მერე კი ზღვიანებ იღებენ კუნს, მაგრამ რომ-

მევენეობის მარაგის მარცხი და აუზის ხედი

მადლი ხარკი

გორკ კი სიმწიფეში შედენ, მანინვე უბრუნებთან მზობლიერ მდინარეს ზღვიდან მდინარეზე მასალაზედ თევზებს დიქების სარჩადასმევერ დიდი ვიზი ველსა უხვევან. მაგრამ ახალითი სიმწიფეს არ უნდებიან. მანუდვად ამბას, რომ სრულიად იცვლებას გარკვეულად — ქვირ-ღიხით კვიხა და ამასელი დიდი კბი-ღიხი, ისინი მარე აღწვენ მდინარეზედ, ღებენ მჭირის და შემდეგ დ-ნულერებელი ითივებენ.

მდინარისადმი დიდი სიყვარულს შეეწყო ხელი წყნარი ოცანის ირავილების გადმომარტებას. ხე ზღვიანი ამ მასის სულ რამდენიმე წლის ისტორია აქვს. მორგდელად-

გორკ და იაკობაშვილისა

მოსილების შეცდერა ირაველი გორკებმა, კაცისათვის კრძაღ წოდებული, ავილად ვეგვას წევს პირობებს.

არსებულ სიხარული განიყადეს შარსან შეწყვალას კალმახების მჭირ-ნების მშობილებას. შეწყვალში, მზივის და კიდობნი შარსანში გაშვებული ირავლები, შარსან უხვე დაბრუნდენ მშობლიერ მდინარეს. წყლას მოუთმინლად ვლანს კალმახების და ირავლების დაბრუნებას, რადგან ვფიჩი იყვანათ ტრას მასმინელი თევზი უნდა მათობის საშრობის.

თ. შადოშანიანი

ცანკეი ცრღ

„საქარია უზრუნველყოთ პირობები ოქასში ქალის შრომის შემცირებისა და შემსუბუქებისათვის, ხოლო შემდეგ შექმნათ შესაძლებლობა, რომ ეს შრომა შეიცვალოს ოქასის მატერიალურ-საყოფაცხოვრებო საჭიროებთა დაკმაყოფილების საზოგადოებრივი ფორმებით...“

საპოლია კავშირის კომუნისტური პარტიის პროგრამიდან

შენ ნუშაობ. საღამოს, სამასხურიდან რომ ბრუნდები, დასაჯდომად რა თქმა უნდა, არ გცალკა და სადილის მზადებას იწყებ. ასე გაღამდება საქმიანობაში. არ გრჩება თავისუფალი დრო კულტურული დაწვენიებისათვის და დადილის დადინება გესაბირობება.

მაგრამ შენ ხომ ქალაქში ცხოვრობ! შენს ქალაქში კი რამდენიმე კეთილმოწყობილი საოჯახო საშარეულოა. სამასხურიდან რომ ბრუნდები, შეიარე ერთერთ მათგანში. იქ შეღავათიან ფასებში გამოცდილი მზარეულის მიერ მომზადებული გემრიელი კერძებია. წაიღე თან, ან წინასწარ შეუკვეთე ტელეფონით, ისინი თვითონ მოგიტანენ ბინაზე. მაშინ ოქასის დღეს, „სამშაოს შემდეგ დაგერკება იმდენი თავისუფალი დრო, რომ მოასწრებ როგორც კულტურულ დაწვენიებს, ისე შენი ცოდნის ამაღლებას. . . .“

- ღღეს მერვედ წვრიალებს ზარი.
- საოჯახო საშარეულოა, გისმენთ!
- ყურიღში ამჯერადაც ქალის ხმა ისმის:
- გთხოვთ გამოიშაბდით 4 საათისათვის:
- 1. შემწვარი ცხვრის ხორცი — 1 კგ.
- 2. შემწვარი კარტოფილი — 0,5 კგ.
- 3. ფარში კატეტესათვის — 0,7 კგ.

მომიტანეთ მისამართით: ბარნოვის ქ. № 35, კვერნაძის ბინა.

- დიას, გასაგებია... 4 საათისათვის ყველაფერს გამოგიგვავით.
- უფროსმა მზარეულმა ჟურნალის ახალი შეკვეთა ჩაწერა და საშარეულოში მოფუსფუსეთ გასძახა: მაცივრიდან ახალი ცხვრის ხორცი გამოიღეთ და დაჭერთი...
- დახლის მეთრე მზარეს ვიღაცა ქალი კიბოხულობს: — ბორში ახალი ხორცისგანაა?
- დიას, — პასუხობს გაჰიდღელი.
- მაშინ მომყეთ 5 ულუფა.
- ინებეთ...

ჩვენი დღეაქალაქის ახალ უბანზე — ვაჟა-ფშაველას პროსპექტზე საცხოვრებელი სახლების მშენებლობა ჯერ კიდევ მიმდინარეობდა, როცა ქურის დასაწყისში, ოთხსართულიანი სახლის პირველ სართულზე გაჩნდა წარწყრა — „საოჯახო საშარეულო“.

მისასწლებამ ამის შესახებ მხოლოდ გაგონილი იცოდა: საოჯახო საშარეულო დიდად ემზარება ქალებს სადილისა და საუზმის დამზადებაში. გამოცდილი მზარეულების ნახვლავ საუკეთესო ხარისხის კერძებს და ნამცხვარს წინასწარი დაკვეთით ბინაზე მოგიტანენ და ეს ყველაფერი გაცილებით იაფი დაჯდება, ვიდრე საყოლმურები ბაზარზე შექმნილი ჰროდუქტებით დამზადებული კერძი.

ამიტომ, ახალგაზნდი საოჯახო საშარეულოს განსაკუთრებული ცნობისმოყვარობით დიასახლისებმა მიამურეს...

— დაზოგეთ თქვენი დრო, ისარგებლეთ საოჯახო საშარეულოს მომსახურებით! — ამ სიტყვებით შეეგებნენ პირველ მომხმარებლებს საოჯახო საშარეულოს მუშაკები.

მას შემდეგ საოჯახო საშარეულოს ყოველთვის უამრავი მომხმარებელი ჰყავს. კერძების ხარისხი და რაოდენობა მთლიანად აკმაყოფილებს მოთხოვნებს. ყოველდღიურად აქ დაახლოებით 900-მდე კერძი იყიდება და 20-მდე შეკვეთა იგზავნება ბინაზე.

საოჯახო საშარეულო დიდ და ნათელ შერთბაში მოთავსებული. მას აქვს სამი განყოფილება: ნახევარფაბრიკატების, ცივი კერძების და ყავის. სადილების ბინაზე გაცემას წარმოებს ცალკე ოთახიდან. საშარეულო აღჭურვილია უახლესი დახადგარებით, ყველა სახის მაცივრით, მარმიტით (კერძების ცხელ მღომარებობაში შესახსნი დახადგარი), ყავის მოსახარში მანქანით, რომელიც ერთდროულად ფეკავს, ადულებს და ცხელ მღომარებობაში ინახავს ყავას.

ნამცხვარი და ყავა შედილობით მიირთვთ აქვე, ან წაიღოთ სახლში.

დაკვეთილი კერძების ბინაზე მისაბანად საოჯახო საშარეულოს ემსახურება სპეციალური მსუბუქი ავტომანქანა გამოყოლი ოფიცინანტი.

დიდი ხანი არაა, რაც ამავე პროსპექტზე გაიხსნა მეთრე საოჯახო საშარეულო, რომლის ფართო მინებს მიღმა მკრთა-სტრისი ფერი გამწვანდა ყურადღებას იქცევს.

შენობა სპეციალურად ისე ამშენებული, რომ რაც შეიძლება მეტი მზე და სინათლე იცოს. ღამაში დახლები, მაგიდები ყვავილებიანი ღარნაკებით და ფვრადი დასაჯდომებით. გაკრიალბული ქვაბები, თფირი ჭურჭელი და რაც განსაკუთრებით სპაიამონება, მეტად თვაზხანი გამაიდგეფლები.

მაგრამ ახალი საოჯახო საშარეულოს კარი ხშირად არ იღება. განუწყვეტლოდ არ შემოდინ მომხმარებლები, არ ითხოვენ კერძებს და ნამცხვრებს, არ არის რიგი ნახევარფაბრიკატებზე, არ წვრიალბებს ზარი შეკვეთებისათვის. დიდი ფართობის საშარეულოში კანტი-კუნტად მოჩანან მყოდღე-ღები.

ყაყარი — მრავალწლიანი მთხაბთრე მცენარე. ყვავის აპრილის ბოლოდან ივნისამდე, მოითხოვს მზიან ადგილს, საბალო ნიადაგს. მრავლდება თესლით (გაზაფხული, შემოდგომა), კალმით (ფესვის ამონაყარით) და ბუჩქის დაყოფით (შემოდგომა). მისი სამშობლოა მცირე აზია.

ჰაჩინაძეა. ამ ყვავილის სამშობლოა კორეა. მისი საბალო სახეობანი მიღებულია ინდოეთის, ჩინეთის, იაპონიის და სხვა ტყეხეხების სახეობათა შეჯვარებით. მრავალწლიანი მცენარეა, ყვავის შემოდგომაზე. მოითხოვს მზიან, განათებულ ადგილს, საბალო ნიადაგს. მრავლდება კალმით, ბუჩქის დაყოფით და თესლით.

გვირილა. გვირილას საბალო ფორმის უმეტესობა მრავალწლიანია. ყვავის ივნისიდან აგვისტოს ბოლომდე, მოითხოვს მზიან ადგილს, საბალო ნიადაგს.

ასპირა, ასტერას სამშობლოა სამხრეთ ევროპა, ჩრდილოეთ ამერიკა, კავკასია. ყვავის მაისიდან შემოდგომის პირველ ყინვებამდე. მოითხოვს მზიან, ნახევრად დაჩრდილულ ადგილს, ოდნე თიხნარ, საბალო ნიადაგს. მრავლდება თესლით (შემოდგომა-გაზაფხული), ბუჩქის დაყოფით (მაისი-ოქტომბერი) და დაკალმებით (მაისი).

შროშანი — მრავალწლიანი ბოლქვიანი მცენარეა. მოითხოვს ღია, ნახევრად დაჩრდილულ ადგილს, საბალო ნიადაგს, მრავლდება თესლით და ბოლქვით. მის სამშობლოდ ითვლება აზია, ევროპა და ჩრდილოეთ ამერიკა.

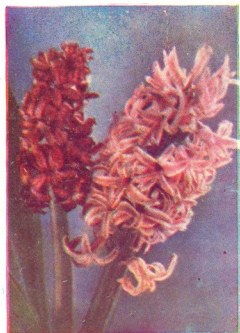

იოკასალაში — ბალახოვანი მრავალწლიანი მცენარეა. ყვავის აპრილის ბოლოდან ივნისამდე. მოითხოვს განათებულ, მზიან, ქარისგან დაცულ ადგილს, საბალო ნიადაგს, საჭიროებს ორგანულ და მინერალურ სასუქს, მრავლდება ბუჩქის დაყოფით (გაზაფხული, შემოდგომა) და თესლით (შემოდგომა). იორდანასალამის სამშობლოდ ითვლება აღმოსავლეთ აზია და სამხრეთ-დასავლეთი ევროპა.

საქართველოს
განათლების
მინისტრის
გამოცემის
გარეკანი

ზამზახი — მრავალწლიანი მცენარე, მცოცავი ფესურებით. ყვავის აპრილის ბოლოდან ივნისამდე. მოითხოვს ღია, ნახევრად დაჩრდილოვან ადგილს, საბალონიდანაც, მრაველდება ფესურის დაყოფით (ავვისტო) და თესლით. ზამზახის სამშობლოა ევროპა და აზია.

საგბული — მრავალწლიანი ბოლკვიანი მცენარე. ყვავის გაზაფხულზე. მოითხოვს ნოყიერ და წყალგამტარ ნიადაგს. მრაველდება ბოლკვით (შემოდგომა) და თესლით. მისი სამშობლოა სამხრეთ ევროპა და შუა აზია.

ღუმუტაკი — მრავალწლიანი წყლის მცენარე. მრაველდება თესლით, ბუტკის დაყოფით. გამოიყენება წყალსაცავების გასაწმენდად. დუშეთარას სამშობლოდ ევროპა ითვლება.

მკითხველები ხშირად ვითხოვენ ბავაცნობ — რა სახის შვავილებიან ჩვენში გავრცელებული და რა ჰვავია თვითმულ მათგანს. კანონიერი სუკვილია და რადამცნია მას სინამოვებით ასრულვებს.

შედეგია შ. ისაკაძემ — თბილისის ცენტრალური ბოტანიკური ბაღის უმცროსმა მეცნიერ-თანამშრომელმა.

საინტერესოა, რატომაა ნაკლები მომხმარებელი ასეთ კეთილმოწყობილ და სურსათით სავსე სამზარეულოში?

მუნებრეია, ვაჟა-ფშაველას პროსპექტზე ეს უკვე მეორე საოჯახო სამზარეულოა და ქუჩა კი ისეთი ხალხმრავალი არაა, მაგალითად, როგორც რუსთაველის პროსპექტი.

რუსთაველის პროსპექტზე საოჯახო სამზარეულოსათვის სპეციალური შენობა არ აუშენებიათ. ამიტომ აქ არც მეტი მსუჯა და არც მეტი სინათლე. მაგრამ მისი კარი თითქმის არ იხურება — დილის 9 საათიდან საღამოს 9 საათამდე ღიაა. განუწყვეტელი შემოდინან მომხმარებლები და ითხოვენ კერძებს, ელოდებიან ცხელ-ცხელ ხაჭაპურებს, რძია შემწვარ წიწილებზე, გათავებულად წკრიალებს ტელეფონის ზარი შევეთებისათვის.

თბილისის საქალაქო საბჭოს აღმასკომის ვაჭრობის სამმართველოს რესტორნებისა და კაფეების ტრესტმა ქალაქის ცენტრში, რუსთაველის პროსპექტზე, საჭიროდ მიიჩნია საოჯახო სამზარეულოს გახსნა. გამოიყო ინსპექტორ-კულინარების დიდი ჯგუფი კერძების ხარისხისა და რაოდენობის შესამოწმებლად, გამყიდველების მუშაობის მისაწესრიგებლად.

მეორე კარგი იქნება თუ ინსპექტორების ეს ჯგუფი განსაკუთრებულ ყურადღებას მიუქცევს იმ კერძებს, რომ სამზარეულოში შემოსულ მომხმარებლებს მშაერეულები და გამყიდველები უფრო თავაზიანად ხვდებიოდნენ და არა ისე, როგორც აქ ხშირად მოისმენენ...

— ვინერეტი გაქვთ?

— ქალბატონო, ვინერეტი არა გაქვთ? — იმეორებს შეკითხვას ხანშიშესული მამაკაცი.

— არა... — თავაულებლად პასუხობს გამყიდველი.

— რატომ, დღევანდელ მენიუში ხომ ვიწერიათ? — ცხარობს მყიდველი.

— როდის გამოგვიგზავნიან — არ ვიცი, რას შემწიწებთ გული! — ბრაზობს გამყიდველი.

— თვეში მაღე შეიწება? — კითხულობენ მომხმარებლები.

— ცეცხლზე ჩქარი არა ვართ, — პასუხობენ მზარეულები.

— რა თვეშია, შეილო? — კითხულობს მოხუცი ქალი.

— სახელი არ ვიცი, დედი! — პასუხობს მზარეული...

პარტიის პროგრამაში გათვალისწინებულია, რომ ოჯახში ქალის შრომის შემზღუბებისათვის სასოფადობრივი კვება უახლოეს 10-15 წლის განმავლობაში შეიქმნას უპირველესი ადგილი დაიკავოს ოჯახურ პირობებში კვებასთან შედარებით.

რესპუბლიკის მთელ რიგ ქალაქებში წლის ბოლოსთვის გაიხსნება 20 საოჯახო სამზარეულო, მათ შორის 14 მოწყობილია თბილისში. საოჯახო სამზარეულოები შემდეგ გაიხსნება გამსვლელზე რაიონებში, დაბეში და სოფლად, რომ კერძო-მურეუ ქალების შესაძლებლობა ჰქონდეთ გამსაღებელი კერძებით უზრუნველყონ ოჯახები და დაზოგილი დრო მოახმარონ შრომის მაღალეყოფიერებას.

რამდენად გაადვილება მოსამსახურე ქალთა მდგომარეობა, მათ საწარმოებთან ან დიდ დაწესებულებებთან რომ გაფართოვდეს ისეთი სასადილოების ქსელი, საიდანაც სამუშაოს დამთავრების შემდეგ შინასაკენ მიმავალ ქალებს შეეძლებათ წაიძღვარიონ გამსაღებელი კერძები.

ასეთი სახის სასადილო მოწყობილია თბილისის აბრეშუმ-საქსოვი ფაბრიკის მუშა-ქალებისათვის, სადაც სადღეობის სასაღივ კაცება 10 პროცენტზე ფსადაკლებით წარმოებს. მაგალითად, ფაბრიკის მუშები: მარტო ქუთათელაძე, ლილია სვანაძე, ზაირა წილაური და მრავალი სხვა სისტემატურად სარ-

გებლობენ სასადილოს მომსახურებით და ზოგჯერ წინასწარი შეკვეთით აშაადენინებენ კერძებს.

ასევე უნდა გადაკეთდეს მუშათა სასადილოები თბილისის მანუდამოლის კომინატში, თბილისის მე-7 საკერვალო ფაბრიკაში, ქუთათის საავტომობილო ქარხანაში და სხვა საწარმოებში.

უახლოეს ხანში თბილისის სასადილოებთან გაიხსნება გამოფენითი ვაჭრობა-შაბათობა, რომელიც დაეხმარება ქალებს შაბათ და კვირა დღეს სადილის მოწარმებაში. გამოცდილი მზარეულები და კულინარები დაამზადებენ საკუთესი ხარისხის კერძებს და ნამეტყვას და ეს ყველაფერი გაიყიდება შაბათს, რომ სამსახურიდან გამოსულმა ქალებმა დაზოგიონ დრო და კვირა დღე გამოიყენონ დასვენებისათვის.

ოცწლედი, პარტია რომ დაგვისახა, მოვა უფრო ადრე... მაშინ შენ, საღამოს სამსახურიდან რომ დაბრუნდები, დასაჯდომად გეცდება და სადილის მზადებას ადარ დაიწყებ. ადარ დაგაღამდება სამკინობაში. უკვე დადარება თავისუფალი დრო კულტურული დასვენებისათვის.

იკაბ ჩოხიაშვილი

მედიკალი

გაბრიელა ბოშერი

„საყვარელო მერი, როდესაც თქვენ მღერით...“ ასე იწყებოდა ბარათი, რომელიც მარჯანიშვილის წყნარ ქუჩაზე მოვიდა. — ბარათს უცნობი გოგონა აწერდა ხელს. მერი შიშვლილი დიდხანს იზრებოდა გარეთ. უზომო პეიჟადა სამყვარა ია, ვაზებს მალაღი, ქუღარა კაცი სხლავდა. იქვე ფესფესებდა ჭირისა და ლხინის მოზიარე დედა.

„როდესაც თქვენ მღერით...“ იმ გოგონას ალბათ ახლახან შეუსრულდა თვამეტტი წელი. ალბათ ვაგაზფულთან ერთად მოვიდა მასთან პირველი სიყვარული: წმინდა. ფარული. ალბათ დაღის გოგონა მარტოდამარტო მიყრუებულ ქუჩებში და თავისთვის იღიონებს:

„რომ იყოველ ჩემი გულის დარღვბი, გეფიცები, ტურფავ, შეგაყვარებინა...“

ეს სიმღერა და მერი შიშვლილი კი ვანწყურელი არიან...

მაინც ვინ ასწავლა, ვინ აგრონობინა ქართულ მელოდიის სიტყბო, ვინ ჩაავსა, რომ გულსაც ბულბულივით შეუღლია სიყვარულზე სტეფან?

...ბებია, დარია ჩიკვაძის ქალი. კაგებზე გადაიხვებდა ხელს, ლეჩას კობტად ვადავადებდა მხრებზე, ტახტზე ფეხს შიორთხამდა, გვერდით თვალებშირილა პატარა მერის მოისვამდა და ძველებურ ბაიათს ააყვანებდა:

„მოვარიაან ღამეს ძილი ჩემი მფრთხალია...“

„საყვარელო გული ჩემი მყვარაიაა...“

„გული ჩემი მყვარაიაა“ — იმეორებდა შიშვლიანი მალაღი ცა. ცახე თეთრი ორუზლები მისრიალებდნენ, ამოდიოდა სასუნ მფარე და პატარა მერი გუგანით ხეღვრებდა: ასეთ ღამას, მოვარიაან ღამეს ალბათ, მართლაც შეუძლია დაფურთხოს ძილი ადამიანს. „კიდევ, ბებია, კიდევ იმღერე“. შიხოვდა იგი საყვარელ მოხუცს.

სიმღერის სიყვარული სკოლაშიც წაყავა.

ცხრა წლის გოგონას თელავში, ზაქარია ჩიკვაძის გუნდში, პირველი სკოლა შესრულდა წყარაბლა ხზით. ეს იყო სიმღერა წყარაბლაზე მერე მართლა წყარაბაზე წავიდა მისი საქმე. იუჯანი თბილისში გადავიდა სასცენოებლად. ეს იყო 1928 წელს. მე-7 შრომის სკოლის მოსწავლეთა გუნდს ცნობილი პედაგოგი ზიძინა წულაძე ხელმძღვანელობდა. გუნდი თბილისში ერთი საექსკუსიოთაიანი იყო. მას მოწვეულ გოგონებს: ნადია ხარაძის, მერი ნაკაშიძისა და მერი მიჩალაშვილის ხმები ამშვენებდნენ. დღეს ვინ არ იცნობს ცნობილ მომღერლებს — ნადია ხარაძესა და მერი ნაკაშიძეს. მიჩალაშვილი კი ქართული რომანსების შესანიშნავი შემსრულებლის — მერი შიშვლილის ნამდვილი გვარია.

მერის მშვენიერი კონტრატოლო აღმანიდა. მაგრამ ხმის დაბუგებაზე არასოდეს უფერია. 1936-37 წლებში იგი სანდრო კახაძის ცნობილ გუნდში მღერის. გუნდი ქართულ-კახური სიმღერების საუკეთესო შემსრულებლად ითვლებოდა.

1937 წელს მერიმ ცნობილ მომღერალს ქეთო ჯაფარიძეს მოუსმინა. მან თავისუფლად და გულში ჩაშეწოდებლად შესრულა ბოშერი რომანსები. ქეთოს ხმამ, მისმა რეპერტუარმა დაატყვევა გუნდის ახალგაზრდა მომღერალი. მეორე დღეს მერი ქეთო ჯაფარიძის ბინაზე მივიდა. მასხმებლმა თბილად მიიღო უცნობი ქალი. მოუსმინა, დაარჩვა და რეპერტუარიც კი შეურჩია. ეს დღე არ აფიქრებდა მერის. არ ავიწყლებდა ქეთოს გუნდისმიერება, სიბოძო. მერიმ გუნდს თავი დაანება. მართალია, კონსერვატორიაში არ შესულა, მაგრამ ხმას კერძოდ იმუშავებს. და, აი, 1938 წელს ქართულ ესტრადაზე გამოჩნდა უცნობი მომღერალი — მერი ვადაჭკორია (მერი მეუღლის გვარს ატარებდა).

კომპოზიტორმა გიორგი ჩუბინიშვილმა მომღერალი დაბო კავსაქეს მიუტანა თავისი „მუხამზაზი“. უნდადა ღალის შექმნულენინა მისი ახალი სიმღერა. მაგრამ ფილარმონიაში მერის ხმას რომ მოჰყარა უფრო, ალტაქვებში მივიდა: იგრძნო რომ მის პანვეტს მხოლოდ ის ხმა შემატებდა ეშხსა და მარჩილს. ასეთ მოხდა. თბილისმა აიტყვა მუხამზაზი, მერიმ მთელი საკონსერვალო მოსწავლესა და დღესაც ახლებურად ცვლის ეს სიმღერა. სულაც არ უნდა ვაბიჯებდნენ მერი, მას მსმენელი მუხამზაზიან დაკინებთი თხოვდა: „მუხამზაზი“, „მუხამზაზი“ და მერიც მღერის, მღერის და აკონდებს მის შემოქმედი — გიორგი ჩუბინიშვილი. რა არც იყო, რა თბილი, ადამიანური და, რაც მოვარია, მუსიკალური. გიორგი თვითონ იღიონებდა თავის სიმღერებს, ასწავლიდა მერის ამ სიმღერების თავისებურ შესრულებას. მოსწონდა გიორგის მერის ხმა, ამიტომაც, თითქმის მისთვის შექმნა ცნობილი სიმღერები: „ხმა გულსა“, „ერთბოლ კონცა“, „სყვება“, „ქვმო ოცნება“...

გვიან, 1957 წელს, ქუთევეს და ოთარ ჩუბინიშვილებმა საყვარელი მამის რჩეულ მუსიკალურ ნაწარმოებთა აღმობი მართავეს მერის და ასე წულწერეს: „მერი შიშვლი, — ამ პანვეტის პირველსა და შემსანიშნავ შემსრულებლებს, დიდი მადლობით და სიყვარულით.“

და ცრემლი მოადგა მომღერალს თავებზე: აღარ იყო ამ პანვეტის სულისჩამდგმელი — კომპოზიტორი გიორგი ჩუბინიშვილი...

1940 წლის ერთ მშვენიერ დღეს ფილარმონიაში აფიქნებ ვამიკარა. დასახლებული იყო მომღერალი მერი შიშვლი. „შიშვლი“ — ეს გვარი არაფერს უფუნებოდა მაყურებლებს. ისე კი მეტად ღამაზად ვღერდა. მერი ვადაჭკორიამ თვალი გადაავლო აფიქნის და აღუღებული შეიჭრა ფილარმონიის დირექტორს — ღალე კავსაძის კაბინეტში. „რია ღალე, ურემოდ რატომ შეცვალეთ ჩემი გვარი?...“ იკითხა გაკვირვებით. „არაფერია, შეილო, — უთხრა ღალემ. — შიშვლი ვადავიწყე და შიშვლის სახელი მაინც დავტყვე, თანდა ღამაზად ისმის“. და, მართლაც, შიშვლის გვარით უფრო შეითვისა მშვენიელმა მერის სიმღერები. მერის ახსოვს ღალეს საყვარელი და ყოველ წელს შრომალურ შიშვლიან ჩა-

ლის, მართავს კონკრეტებს. შიღველები სიყვარულით ხვდებიან თანა-სოფლებს.

...დაიწყო დიდი სამამულო ომი. ომში წყადმა მერის მეუღლეც წყვი-და და... აღარ დაბრუნდა. ეს კია, გომიხიბვების ასე უდურა მგვი-ბარს: „მერი, შენ სიმღერა გიყვარს რაც არ უნდა მოხდეს, არ დაანებო სიმღერის თემა“... ასოფს მერის მეუღლის დახმარებით. თავიდან ცრემ-ლით ჰქონდა საესე, მაგრამ მანვე მღეროდა ბოროტის საყვარელ სიმ-ღერებს. მღეროდა სამხედრო ნაწილებში, სანარებში, ჰოსპიტლებში, სამხედრო გემებზე. წყაღვემა ნაკვეთი. ირგვლე ბრძოლის ხმებრი იდგა. მისი სიმღერა კი აღმანიწეს აფრენდა ვაზაფხულის წუნარ სა-ღამოებს, ცაცხვების სურნელებს და საყვარელ არსებობას წყველად სიარულს. ჯარისკაცები სჯეროდათ, რომ კვლავ დადგებოდა ასეთი დღეები, კვლავ წყვილოდნენ მხიარულ საღამოებზე და ესტრადიდან მო-უსმენდნენ მერი შიღველებს. მერისთან ერთად პრივივალი იყვნენ სან-დრო ინაშვილი, ნინა დორდელიკი, კიპარენკო-დომანსკი, ცქცივინი, ელე-ვი ახვლედიანი, ვიოლენდისტიკა — აღქვანდრე ჩიკვაძე, რომელსაც ყველგან თან დაჰქონდა თავისი სატარები: „თუ ტყეა მომხმად, დე ამას-თან ერთად მოყვალე“... „დე, სიმღერებთან ერთად ვიცოცხლო“ —ამ-ბობდა მერი...

1944 წელს, ესტრადის საყვარლო დამოუადიერებაზე, ცნობილ არ-კადი რაიკოსმ ისე მოუწერა მერის ხმა, რომ იგი თავის მინიატურების თეატრში მიიწვია. მხოლოდ ექვნი თვე დასკო მერი რაიკისთან. შემ-დეგ კვლავ თბილისს დაუბრუნდა, ვერ გაძლი მის გარეშე.

1948 წელს მერი შიღველს სრულად უცნობი ახალგაზრდა კომ-პოზიტორი გოგი ცხაძე თავის პირველ სიმღერას თავაზობს. ესაა „შენს სიყვარულს დაეფიცებ“ (ლექსი ნინეშვილისა). ცნობილია მერი შიღ-ველმა მამინებლს უცნობი კომპოზიტორის მშვენიერი მელოდია უცლდე-რა. ამ დღიდან დაიწყო კომპოზიტორისა და მომღერლის კუმპარიატად შემოქმედებითი მეგობრობა. შეიქმნა ახალი სიმღერები, რომლებიც შეიცვარა მთელმა საქართველოში, სიმღერებთან ერთად შეიცვარა კომ-პოზიტორი გიორგი ცხაძეც. მისგან ყოველთვის ახლდა, მშვენიერ სიმ-ღერებს მოვლიან, ისეთებს როგორცაა: „შენი ღიმილი“, „სატი“, „ყვილ-ყვილი ვარდს დაეფიცე“, „სად არ ვიცავ, სად არა“, „სალა-ღობი“, „დედა“...

კომპოზიტორმა სანდრო მირიანაშვილმა მერი შიღველსთვის და-სწერა ცნობილი სიმღერები: „ტურფა“, „გადრი“, „მელოდ“, „ექსპ-როიტ“, „შენს წამებზე დახმარა“.

მერის უცვარს ახალი სიმღერები, მაგრამ არანაკლებ იზიდავს მი-წოდებულის კვლავ გახსენება. მან გაახსენა ქართველ საზოგადოებას ჯაბადარის „ერთობელ ვიხილე“ და „ტურფა, მოდი“ — ამ სიმღერების მოსმენა შეუძლებელია აუღიღველად.

მერი შიღველს, როგორც ესტრადის მომღერლს, ერთი დიდი უპირატესობაც გააჩნია: იგი არასოდეს მღერის შინაარსიდან დაე-ღილი, მანქან ტექსტზე დაწერილ სიმღერას. მისი სიმღერა ყოველთვის რამეს მოუხმობს მამინებლს სიყვარულზე, სამშობლოზე, მეგობრობა-ზე, დედაზე.

მერი შიღველი ცხოვრებაში თავისი სიმღერებითი წრეველი და გულმართალია. იგი მშობლებს მოსიყვარულე შვილია, მშვენიერი ღი-ასახლისი და ყველა ახლობლებისათვის თავდადებული მეგობარი.

წელს მერი შიღველს ესტრადაზე შემოიბის 25 წელი უსრულ-დება. ალბათ, შემოქმედებით სავალაშუე კიდევ ერთხელ გაივიწყნებ მის ხმას, საყვარელ სიმღერებს.

ნეტავ შემდეგ რას აპირებს?

— შემდეგ? — იღიშება მერი. — ეს ჩემი საიდუმლოებაა.

საიდუმლოებას გუმანით ვუხვდებით:

მერი შიღველს სურს ესტრადას არ დაუკაროს თავისი რეპერტუა-რი, არ გადავიწყდეს მშვენიერებს ჩუბინიშვილისა და ჯაბადარის მშვე-ნიერი სიმღერები, ქართული რომანსები. ამ საქმეში ალბათ, მერი შიღ-ველს სიუიერი ახალგაზრდაბა ამოუღებდა მხარს.

დე, ქართულ ესტრადაზე კვლავ ხშიანებდეს „მებაზაზა“ და „ხმა გულას“!

ნაზი კილასონია

მართალია, რომ არსებობს ტომი, სადაც ცოლებს დაენგავებული ჰკეთე ქრებენ... კითხვებზე ასრისის ვასაცავედ ახალგაზრდა იტალიელმა ფრანკლიტამ რინანა დელაშიამ იმოგუწარა მალაილი. მან იქ ნახა ხახილი, რომელსაც აღიზნე შენარტყნული აქვს მატრიატიკი. ის, მისი მოთხრობა ამ ქალთა სა-მეოფის შესახებ:

დახარაული გზის ვასწერიე, რომელზეც გა-ქირებები მთილიად ჩვენი მამენა, გადაქმრი-ლიყო კარული პლანტაციები. ხეებს მთრის დარბოიდენ მამაკაცი და მალად რუზერეუ-არბში ახსამდენ ქაურტის ბრძის, ჩემმა ცე-ლაფრისმცოდნე მძლეობა მინგ სენმა ამისა, რომ ესენი არიან ტრინი ცოლების ქმრები, სხვათაშორის, ისინი შეგი მან არაფერი იყო-და ქალთა ამ საოცარი ტომის შესახებ. მისი აზრით, ქალი იბისათვის არსებობს ქვეყანაზე, რომ მოეშახრობს მამაკაცი.

მე უკვე ვიცოდი, რომ ამ ტომის ქალები მიწის ერთადერთი მფლობელი არიან, რომ მიწის მემკვიდრეობით იღებენ ქალიშვილები და არა ვაჟიშვილები, რომ ქმრები ცრულ-თან ერთად კი არ ცხოვრობენ, არამედ მთავან მომორბილი, მშობლებთან, ცოლებთან კი მი-ლიან მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ამას ქა-ლები მოისურვებენ. ამ ტომის ქალები ცხოვრობენ ჯუნგლებში, სოფლებთან ახლოს. სოფლებში ისინი წადიან წყლიწოდში ერთ-ხელ, უბრალოდ ყოფილია იმითრამ, რომ ე-ფენენ კბილის ქმეს. ვანა მთელ ტრამ ცე-ლი კბილები აქვს? არა. უბრალოდ ყველა ქა-ლი თვლის, რომ ოქრის კბილები ეს არის ყველაზე საიმედო შენახვების სალარი, აინ-ტრე მთელ ფულს, რასაც ისინი საქონლის გაყიდვით იღებენ, ათავსებენ ოქრის კბი-ლებში.

ჩვენ შეგვიერთი დიდი ბაღის წინ, რომლის შუაგულში, ბოძებზე იდგა ფაქონი ნაბობის სახლიდან ისმობა მესიკა. ბაღში ორი ქალი იყო, რომელთაც მძლეობი რაღაცა შეეკითხა ჩემთვის გაუგებარ ენაზე. მათ ეცვია კომე-ზამდე ერთელი ტანისაშისი. ისინი მიუყრე-ბენ უნდობლად, მტრულადც კი. უცბე მუ-სიკა შეწყდა, თითქმის დაუპატკეველი სტუმ-რების შეეშინდა. ხეებს ექედან რამე-დენიმი ქალი გამოვიდა. ყველიან დაბლები იყვნენ, ჰქონდათ ბრიალი, საიდუმლოდერი კინი. გაუბედვად ეტრიათ თემა. ვანობაშისი შეადგენდა 90 წლის მიხეცი ქალი, ვერისს უფროსი. ყველა კალს უღელავა ოქრის კბი-ლებში.

მდლოლან მოკლე საუბრის შემდეგ „პე-ლოლას“ შინ შეეკითხა. მე ენებ უზარმა-ზარი, საყვარლის ძველი ტრამპოსი. ვერ-დიით იდგა თანამედროვე ტიპის საყვარევი გე-ქანა.

— ეს ჩემი ქმრის შვითეობია, — ამხსნა ერთობა ქალმა, რომელსაც იამილია ჰქვია.

— სად არის ახლა იგი?

— დღემოხსან ცხოვრობს. მე ის გავეშვი: მას არ უცვარს მუშაობა, ის კი არა, კარუტის პლანტაციებში მუშაობდა არ სურდა. მას სა-დილის ყოველას არ შეეძლო. ასეთი ზარმაცის რჩენა, რა თქმა უნდა, არ მინდა.

აქ არცერთი მამაკაცი არ შემინინდა, მათ არსებობას მხოლოდ ბავშვები ადსტურებდნენ.

— მამაკაცი აქ არასოდეს არ ბრუნდებინა? — ვაძლევ უხერხულ კითხვას.
— რატომაც არა! მოდიან კვირის ან ოცდამდე ერთხელ, როცა ზენდ ვცურს, სხვა მხრივ კი ისინი ხელს ვეშლიან.

იაშლია, იქაურთა აზრით, თანამედროვე ქალია: იცის წერა-კითხვა, იცის, რომ იტალია ევროპაშია, როცა თარჯიმანი ჩემს დიასახლისებს უხსნიდა, რა მიზნით ჩავდივართ მათთან, ქალები გამოცოცხლდნენ, გეთხოვებ ჩამოხედოვდნენ და გვართს უფროსმა ხვამს (იაშლიას დედაც) მხრეა კითხვაზე სიამოვნებით მიასახება. ჩემს ცხვარს მე მათ ვუამბე, რომ ევროპაში მამაკაციები უჩაბის უფროსად ითვლებიან, ქალები და ბავშვები მათ იცის იღებენ. ხავა უსაზღვროდ გავკვირებული ვარ.

— კიდევ რა? — დანტერგრესალი. — შეიძლება თქვენთან ქალი ქმრის ზრბანებისაც ასრულებს? შეძლებდა იგი ქალს ცოლად გაყოფას თხოვს?

მე თავს შექნევი.
ქალები ეკითხებიან მიყვებიან — არ სჯერათ. მათთან ქალი ინახავს მამაკაცს. ხავა და მისი ქალიშვილი ამოხვან, რომ ბედნიერები არიან. მათ მხოლოდ ის აწუხებთ, რომ თეთრკანიანები ყიდულობენ მიწის სულ უფრო დიდ და დიდ ნაკვეთებს, ეს კი იმას ნიშნავს, რომ აქაურებს სხვა ადგილზე გადასვლა მოუწევს.
— ვის გადასვლით მაშინ ჩვენს ვაჭიერებლებს? — ეს საკითხი მათ ყველაზე უკმაყოფირობებს. იუნისი, იაშლიას ვაჭიერი, მეც იქნა დღეს ის ერთადერთი მამაკაცია მათ უჩაბში.

— დღერთმა საწვლელი ოცნისი მამაკაცად გაიანია. — ამბობს იაშლია, — ტყუავს კი უღმობილია მამაკაცებისადმი. მან ტყუავს ხელობა უნდა ისწავლოს, რომ მოაჯროვის მზიოვი. იმედო მავებს, რომ ის იშოვის მიწის მშობლებს ქალს. მე მისთვის უკვე გავყვილ სამი კბილი, კბილები ჩემი ბუნება მიწა ქალწილულისათვის არის, კბილები კი ვაჭიერიებისათვის. როცა მე ფული მჭირდება, მე მივიღებ ქალაქში და მხსნიან ერთ ოქროს კბილს, ეს ცოტა მტკივნეულია, მაგრამ რას იბნებ ერთი კბილით მე ამას წინათ ვაჭიერიებისთვის სათვალე ვყოფ.

კობა დღუმბერი დაბორცულობს ვაჭიერ, რომ ჯრანდებში თამაშე ასეთი გვარი ცხოვრობს. ზოგირიანი დაიხიციენ, ზოგირიანებმა არსებობის სხვა ფორმები მიიღეს, ეს დარჩენილებიც დაიღუბებინან, რადგან ამას ხელს უწყობს ხელისუფლება. საცოცარი ფაქტია ხელისუფლების აზრით ის, რომ მაღალით შედარციაში ჯერ კიდევ ცხოვრობენ — ვეღური ქალები.

ადამისტრაციის ერთობმა წარმომადგენურმა ამისნა, რომ ამ გვართს ქალებს არ სჯერათ არჩვენებში მონაწილეობის მიღება. ისინი თვლიან, რომ არჩვენები პატრიარქული მამაკაცების განსაზღვრა, მამაკაცები მიიწვევიან ძალაუფლებისაკენ, რომ მერე ყველას თავს მოახვიონ თავიანთი სიზარმაცე.

საჭეობა ოჯახი

საჭეობა ოჯახის საფუძველია ქალ-ვაჭის ურთიერთობა და სიყვარული. მეუღლეთა თანსწრეობა ურთიერთობაა და ურთიერთობაა, მათი შრომა საზოგადოებისა და ოჯახის საკეთილდღეობა.

სიყვარული თავისუფლება და მეუღლეთა თანსწრეობა ურთიერთობაა ქმრის საფუძველს ადამიანურ სიყვარულზე დამყარებული ოჯახის შესაქმნელად, მაგრამ შესაძლებელია რომ სანამდელიდ იქცეს, საბერია ობიექტური პირობების სწორად გამოყენება ახლავაზრად ქალ-ვაჭის მიერ, სიყვარულის თავისუფლების სწორად გაგება და ფაქტობრივ თანსწრეობის დამყარება მეუღლეთა შორის. სიყვარულის თავისუფლება იგულისხმება საცოცხლად და საქმრის არჩევის თავისუფლება. სიყვარული ინდივიდუალური, სუბიექტურია. სიყვარულის ობიექტში ადამიანი აღწეა ზენს, რაც სხვებისათვის სრულიად შეუძლებელია.

მეუღლის არჩევის დროს მეტად მნიშვნელოვან და ზოგჯერ გადაწყვეტი რილს თამაშობს ადამიანის გარეგნობა, მისი ფიზიკური სილამაქე, ეს ბუნებრივი და ადამიანური. მაგრამ თუ გარეგნობას თან არ ახლავს სულიერი სიმდიდრე და მორალური სიწმინდე, ის ჩქარა დაჰკარგავს თავის ძალასა და მიზიდულობას.

სულიერი ერთობაში იგულისხმება მეუღლეთა მსოფლმხედველობის ერთიანობა, კულტურის განვითარების დონე, ერთიანი მიზანი, ყველაფერი ეს მეუღლეთა სიყვარულის და ერთგობის მტკიცე საწინააღმდეგოა. ნამდვილად სანატრულის და მიზიდულობა ცხოვრება განაოლებულ, კულტურულ და მაღალი ინტელის მქონე ადამიანთან, რომელიც ერთ წერტილზე არ იყენება და ყოველდღიურად იძიებს ახალ ცოდნას. მას არასოდეს არ დაეცემა მასალა სანატრულის მოყვანებზე საუბრისათვის, გულისხმობდა მოსუბენს ადამიანს მის ცხოვრებას და მეუღლეთა არსებული სინდრელების შესახებ და გამოინახავს გზებს ამ სინდრელების დახელოება.

მეუღლეთა თანსწრეობასა და ურთიერთობატივისცემაზე დამყარებული ურთიერთობა ღრმად ინერგება საჭეობა ხალხის ყოველცხოვრებაში. წარსულს მპარდება ქალის უთანასწორობა და ჩაგვრა საზოგადოებასა და ოჯახში. მოწინავე მამაკაცი გვერდით დაგას ჩამორჩენილი, გონებადახურობი, საშარეული კი გამოყვებილი მონა ქალი, არამედ მაღალი კულტურის მქონე, განათლებული, კომუნისტური

მის მშენებელი ადამიანი, რომელიც საზოგადოებრივ შრომასთან ერთად ოჯახურ მეურნეობაზე უყვება, ზრდის ახალგაზრდაობას კომუნისტური შრომის პრინციპზე.

ამ ორი დიდი საზოგადოებრივ მოვალეობის შესრულებაში საჭეობა ქალს ყოველდღიურ ეხმარება ჩვენი სახელმწიფო, სულ უფრო და უფრო იზრდება სახელმწიფო დამსახურებისა და საზოგადოებრივი კვების საწარმოთა ქალი, დიდებდა ნებაგარდასრულებითა და საჯახო შრომის შემასრულებელი ელექტრიკოსადსაყვების გამოშვება.

მოუხედავად ამ ძირული ცვლილებებისა, ჩვენს სინამდვილეში უკვე კიდევ არ არის აღმოფხვრილი არასწორი შეხედულება ქალზე და ქალის შრომაზე. ნაგონაყადური დამოკიდებულება ქალისადმი გლინდება სხვადასხვა დროს და სხვადასხვა სახით. პატარა საცურნო უსატანოში მწილა ოჯახისა და ოჯახისადმი არასწორი შეხედულება შეიხატების სრული სახით ვაღმოყვება, მაგრამ აუცილებელია შევრჩედო ზოგიერთ მტკივნეულ საკითხზე, რომელიც ფართო საზოგადოებრიობის სურდადებს მოიხილოს.

მოუხედავად იმისა, რომ მამაკაცის გვერდით საზოგადოებრივ მუშაობებში შრომაში ჩაბმული, ქალი მაინც იძულებულია საკუთარი მზრტი ზიდოს ოჯახის თითქმის სრული სიმძიმე, უკრ კიდევ უგერ მამაკაცის მიხედვადაც კი მონაში მონაწილეობა მიიღოს ოჯახურ მეურნეობაში, დაეხმაროს ცოლს ბავშვების აღზრდაში, ვინაიდან ეს მისი «გაეკაცების შურადასტყოფელია». მრავალ მამაკაცს, ოჯახის უფროსის, დღემდე ვერ გუბავს, თუ როგორ იქცევა ქალი ოჯახში შეშოშიანი, როგორ ფერხდება მისი გონებრივი განვითარება, რადგან დროის უმეტეს ნაწილს ოჯახურ მეურნეობაში ნთავს.

შეგნებელი მეუღლეთა შორის, რომდესაც ის ცოლს მტკივნეულად და თავის თანსწრეობად თვლის, მისმეუღლედ უმუხებუქებს ცოლს მძიმე საოჯახო შრომას.

მაგრამ მამაკაცთა ერთ ნაწილს, შერჩენია საპატრიარქური დამოკიდებულება ქალისადმი, მეუღლე არამედ მონაბედ, საშარეულის კუთვნილად.

ქალის აბურტადგებისა და ოჯახში ბატონიყვარი დამოკიდებულების მაგალითიან ნამდვილ უსწიბო ქალს წერტილში «სიღვება თქვენ გუყვებით», რომელიც ვერნადა საკატრეველის ქალის» 1982 წლის მაისის ნომერშია გამოქვეყნებული.

რედაქცია სწორად მოიქცა. როდესაც ეს წერილი მსჯელობის საგნად აქცია. გამომხატველმა მოლოდინს გადააჭარბა. რედაქცია უკუდღეობდა მრავალ წერილს იღებს ჩვენი რესპუბლიკის სხვადასხვა კუთხიდან. ამ წერილების შინაარსი გვიჩვენებს ძირულად გააბრატილებს ადამიანთა შეგნებაში, რომ ზარბაზნა ძველსა და ახალს შორის მიმდინარეობს ძველის კვლითა და ახლის დაპყრობის მიზნით.

წერილთა უმრავლესობა ადისტურებს, რომ ჩვენი საზოგადოება მკაცრად გვზის ქაღალსადმი უფრო დამოკიდებული უნდა იყოს უთანასწორობის გამოწვევებზე, ვიდრე ადამიანთა შეგნებასა და მოქმედებაში. ეს არის ხალხის მსჯელობა, გამოტანილი ჩვენი საზოგადოებისათვის შეუფერებელი საცულებლის გამო. ავტორთა ტყვედობებში შეინიშნა ორი ძირითადი შეხედულება. უმრავლესობა იმ არსებას, რომ ოჯახში შექმნილი არაქანალი ურთიერთობის მიხედვით მამაკაცი არასწორი საქციელი, მისი ბატონაყური დამოკიდებულება ცოლისა და შვილებისადმი. რომ ამ დაზარალებული მშენებლის თანასწორობის პრინციპი, რასაც მოჰყავს განცხადება ცოლქმარს შორის.

ზოგიერთ ავტორს კი დარღვეული ურთიერთობის მიზეზად თვითონ ქალის უტაქტობა მიაჩნია; რომ შეიძლება ცოლი კავი იტანა ხლისი არ იყოს, სათანადო სიბოძის და უტრადღებებს იგი ინტენსივობის მიმართ, რის გამოც ქმარი გრძობდებოდა და დედაც კი გახდა. ამ შემთხვევაში ცოლი თავისი გონებრივი განვითარებით ქმარს ჩამორჩა და ამიტომ იგი ქმრისათვის ინტერესისაკლებელია. „ტატილი სიტყვით, გულბოლილი მიხყარბობით, — ნათქვამია წერილში. — უტრადღებობ, შეიძლება ქმარსა სავითო უნის გამოხანა.“

რაც შეეხება საკითხის იმის შესახებ, თუ როგორ მოიქცეს ქალი-დედა, რომელსაც ცოლქმარული სიყვარულის გრძობა არ გასწავლია, ქმრის უტრადღებობა და სიბოძის არ უტრადღებია, ამ კერძოსლოვანი აზრით გამოთქმულია: რა მიზეზიც არ უნდა იყოს ქალის მდგომარეობა, იგი თავის პირობებში უნდა დაემორჩილოს, არ დაეწიროს ოჯახში, აბიჯანის უფრო მეტიც შეიძლება გულისათვის, რადგან შვილებს დედის და მამის სიბოძის თანახმად ესაქვირება.

უკუშარიტების მარცხელი მეტ-ნაკლებად თვითონს ყველა წერილში მოიხილება, მაგრამ ავტორებს უნებლურად უტყენს სხვა გამოსავალი შექმნილი მდგომარეობიდან, თუ არა ისეც და ისეც ქალის მორჩილება ოჯახში. თვითონ არც ბედნიერი ძალის იძლეობით მორჩილებსა მუდარაი, ეს იქნებოდა ქალის უთანასწორობის პრინციპის პრაქტიკა; მისაღება ბატონაყური ურთიერთობის დამკვიდრება, რომლის წინააღმდეგ პრინციპი ხაზ-ხაზბულია სკკპ 1960 წლის იანვრის პლენუმის დადგენილებათა.

რაც შეეხება ამის საწინააღმდეგო აზრს, ე. ი. განქორწინებას და ოჯახის დაშლას, არც ეს შემთხვევა იყოს გამართლებული, რადგან ოჯახის დაშლა უარყოფითად მოქმედებს პირ-

ველ რიგში ბავშვებზე დედის ან მამის დაკარგვა წარუწოდებლად დას აცანს ბავშვთა ცხოვრებას და ხშირად სულიერად ამხინჯებს მას. (რომ აღანაფერი ვთქვათ მატერიალურ მხარეზე). არანალებ უარყოფით გავლენას ახდენს ბავშვის სულიერ ცხოვრებაზე არაუკანსალი ურთიერთობა მშობლებსა და, საერთოდ, ოჯახის წევრთა შორის, რაც სავსებით სწორად აქვს აღანაფრებელი თავის წერილში „საქართველოს ქალის“ 1963 წ. მატერიალურ ნომერში საქართველოს სსრ სკოლის დამსახურებულ მასწავლებელს მ. ბურტულაძეს.

სავიძლია შესაბამისად — ავტორი ზემოქმედება მუდღის სასიათზე სხვადასხვა ხერხების გამოყენებით. მის სასიათში სასურველი თვისებების აღზრდა. ეს რა თქმა უნდა, ძველად დასაძლევა, რადგან საქმე გვაქვს ჩამოყალიბებულ ადამიანთან, რომლის გარდაცმნა მოიხიბოს დიდ კოდანს, დაკვირვების უნარს, მოთმინებას და განსაკუთრებულ მიდგომას.

როგორც უცნობი ქალის წერილიდან ჩანს, ოჯახში თავიდანვე არ ყოფილა შექმნილი უკანალი ურთიერთობა მუდღისა შორის. ერთად ცხოვრების პერიოდში კი ეს ურთიერთობა არა თუ არ გამოსწორდა, პირიქით, კიდევ უფრო გაუარესდა. ჩანს შეუძლებელი იყო ნამტარევი მოუფერებელი, შეუმორწყებელი, მათ ჯეროვანად ვერ შეისწავლეს ერთმანეთის ხასიათი, ვერ შეამოწმეს აყუთვარი გრძობის სერიოზულობა.

ერთად ცხოვრების პერიოდში გამოამარტავდა მუდღისა შეხედულებებისა და სასიათის მდგომარეობის წინააღმდეგობა, რასაც წარუშლელი დედა დადასა მათ ოჯახურ ცხოვრებას.

ზოგიერთი მკითხველის წერილში გატარებული აზრის იმის შესახებ, რომ ქალმა თავისი მოქმედებები უნდა შეამოწმოს, შეიძლება მის მოქმედებებზე აღმოჩნდეს ზოგიერთი შედეგები. ეს აზრი ახლანა სინამდვილესთან. საკუთარი მოქმედების შემოწმება და მისი შესწავლა, უმრავლეს შემთხვევაში სასურველ შედეგს მოიტანს.

მამაკაცის ქალისადმი ბატონაყური დამოკიდებულების აღზრდაში მნიშვნელობას როდეს თამაშობს დედების არასწორი მიდგომა აღინიშნება, რაც სავსებით სწორად აქვს დადგენილი ჰელდავოვ. ვ. გრძელშვილს.

ხშირად დედები გოგონებს ავადმყენ ოჯახურ მუდღისადმი მონაწილეობის მიღებას, საკუთარი ტანსაცმლისა და ფეხსაცმლის მოვლა-პატრონობას. ეს სავსებით სწორი და მისაღებია. მაგრამ სწორი არ არის, როდესაც ვაჟისათვის საკუთარი ტანსაცმლისა და ფეხსაცმლის გაუმწინდა-ვაუთოვება შეუფერებელ საქმედ მიაჩნიათ.

თუ, მდგეი იმისა, როდესაც მშობლები შეიძლება შობის თანახმად არ უნაწილებენ, თავიდაცე შობის არ აჩვენენ.

გულმოდგინე და სისტემატურ სწავლის მაინც შეუძლია ადამიანის სულიერად უსიამოვნე დაზარალება ჩამორჩევა. ცნობილია, თუ როგორ აღზრდა რეცედივისტები ცნობილია რუსმა ჰელდავოვმა და მოაზრებებმა დ. ს. მკაკრეცკიმ და აქცია ისინი ადამიანებად. უღედეს

სინდულეთთან იყო დაკავშირებული მიზეზებზე ანუ ბავშვთა ხელახლა აღზრდა და მათში მსჯელობა სწორი გზაზე დაყენება. გულმოდგინე შრომით და აღზრდის სწორი მეთოდის გამოყენებით მაკარგობი მრავალი გზასაქდენილი ახალგაზრდა დაუბრუნდა ცხოვრებას.

თუ, ერთი მავალი იმისა, თუ როგორ შეუძლია ცოლს მკარზე ზემოქმედება და მისი სასიათის გამოწვევა. მომუშავეს სტუდენტ მუდღის ლითონის ქაღალის, რომელიც ყურნა სპატიარეულის წარსი მიმდინარე წლის თებერვლის ნომერში გამოქვეყნებულია. ჩვენს ჩხებში, ოჯახში ატბილ აუღამაყლის ისე განსაკუთრებით უსწინდა, თითქმის ეს სულ რეულბერივი ამავე იყო. ძალიან მოკირდა მისი სასიათის სისტემა და მისი მიდგომა სახე, ზოგჯერ სიბრაზე მომკვლევობა, მისგან პასუხს რომ ვერ მივიღებ. მას კი, ვითომც კარავდებოდა, საერთო სულ სხვა თემაზე გადკინდა და მეც, ჩემდაუნებურად ვებმეზღო და საუბარზე.“

სისტემატური, უნარიათ აღზრდელბობითი მუშაობის შესწავლა როგორც საშობო ქალმა განსაკუთრებით ახალგაზრდის გამოსწორება. მისი საზოგადოებრივ შრომაში ჩაბნა და კარგი მოსალოდინე, მეგობრისა და ადამიანის ჩამოყალიბება.

მა თქმა უნდა, ყველას ვითვით ერთნაირი მიდგომა არ გამოდგება, თვითველი ადამიანი ინდივიდუალურ მიდგომას მოითხოვს.

ახალგაზრდები მნიშვნელობა ენიჭება კოლექტივს, სადაც კოლქმარი ცხოვრობს ან მუშაობს. აღზრდელის როლი შეუძლია სწორად ამ კოლექტივში იყოსო.

ბოლოს, ყველაზე ძლიერია საზოგადოებრივი აზრი, რომელიც გზობს მამაკაცის ბატონაყური დამოკიდებულებას ქალისადმი. მოითხოვს შეუძლებელ თანასწორობას, ურთიერთ-საბიჭვისებასა და სიყვარულს, მაღალ კულტურის მუდღისა ურთიერთობაში.

კულტურული ურთიერთობა ავტარებს ადამიანთა დამოკიდებულებას, სწორად ეს განსაპირობებს ოჯახურ ბედნიერებას და ბავშვთა სწორი აღზრდას ოჯახში.

მაგრამ ასეთი ურთიერთობა შეარდება მხოლოდ კულტურული ადამიანთა შორის. კულტურული ადამიანი პატებს სცემს ადამიანის პიროვნებას, მას შეუძლია გამოიწვიოს თავ-ქვემდებარება ის. რომ ავადმყენებრად არ ეკმარებოდეს თვითველ წერილმას, რასაც ოჯახში ყოველივის შეიძლება ქონდეს ადგილი.

კულტურული ურთიერთობა ადამიანთა შორის ჩვენი საზოგადოების განვითარების წინაშე მოიხიბება.

თვითონ ის ფაქტები, რომ უცნობი ქალის წერილმა ასეთი ფართო გამოხატობა მიაგო, დადებით გავლენას მოახდენს იმ ადამიანებზე, რომლებიც ძველი ყოფის ნაშთების ტყვეობაში იმყოფებიან. საზოგადოებრივად აზრმა უნდა სძლიოს ზღვებს, რომელიც ზოგჯერ აუღებელია ცალკეული ადამიანებისათვის.

ასისტო არტამძე, ფილოსოფიის მეცნიერებათა კანდიდატი.

სიკვანძო

ლოსს, აურებელი საზრუნავია, რა დროს ძილი! მაგრამ გამოძინება მარტო შეიძლება, თუ... ისევ ქმარი მოვა მშველელად, ღამით ისევ უნდა მივიდეს ბავშვთან, საფენი გამოუცვალოს, დააწყნაროს. დაბლოს არც ისე ძნელია დღისით გამოხანოს დედამ დრო და ერთი საათით დაისვენოს. კარგი, ხანგრძლივი ძილი განსაკუთრებით საჭიროა შშობიარობის შემდეგ კვირეუბში. სისტემატური უძილობა იწვევს ნერვიული

პიიის საუბარი

მშობიარობის შემდეგ

ასლამდეთებრებულ სუფთა ოთახის ყველაზე შექიან კუბურში პაჟაწინა საწოლი დგას. კარადის შემინულ კარს იქით ბავშვის გულდაგულ დაუთოვებელი თეთრეულის წყება მოჩანს.

აგერ ისინიც, ბედნიერი მშობლები; მამას ხელში უჭირავს უპირფრასქი არსება. იქვე დღესუფუბებერ ბებია და ბაბუა, ნანატრ შვილიშვილს შეხასრიან. ტელეფონის ზარის წკრიაღს ბოლო არ უჩანს, ყველას ეჩქარება მოლოცვა. აბა, როგორ? ოჯახში ბავშვი გაჩნდა!

პირველმა მღელვარებამ გაიარა. დაიწყო ჩვეულებრივი ცხოვრება.

ცხადია, ყველას უნდა ბავშვი ჯანმრთელი იყოს. ამის მთავარი პირობა კი დედის ჯანმრთელობაა ცხალავთ. როგორც ბავშვის, ასევე მთელი ოჯახის კეთილდღეობა დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორ მოიქცევა ქალი მის ცხოვრებაში ამ უდიდესი მოვლენის — მშობიარობის შემდეგ.

ფეხმძიმობის პერიოდში ქალის ორგანიზმი მნიშვნელოვან ცვლილებებს განიცდის. ძლიერდება ნივთიერებათა ცვლა, დაბაჟულად მუშაობს ფილტვები, გული, ღვიძლი და სხვა შინაგანი ორგანოები, დიდდობს სასვილოსანი, ცვლილებებს განიცდის სარძევე ჯირკვლებიც.

მშობიარობის შემდეგ 6-8 კვირის განმავლობაში ორგანიზმი კვლავ უბრუნდება პირვანდელ მდგომარეობას. ნორმალურადღის მცირდება სასვილოსანი და მისი შივნითა გაღიზიანებული ნაწილი უშუშდება, იფარება ლორწოვანი გარსით.

რალა მტკიცება სჭირდება იმას, რომ ასეთ სერიოზულ ძვრებს შინაგანი ძალა ეძაპირება და ქალის გაჯანსაღება (როცა „გაჯანსაღებას“ ეხმარობ, პირ-

ვანდელ მდგომარეობაში დაბრუნება მაქვს მხედველობაში) დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორ მოიქცევა იგი მშობიარობის შემდეგ.

სინამდვილეს ნუ მოეწყდებით: ძნელია სახლში ჩვილი ბავშვით დაბრუნებული დედისათვის ერთ ადგილზე ჯდომა: უნდა ყველაფერი დააკრილოს, სადღილი მოამზადოს, სარეცხი გარეცხოს. აგერ ბავშვი ატირდება, ჭჭუნის დროა. მინებდასაც ვერ მოასწრებს, სასურბოდ წასვლაა საჭირო, საფენების მთელი გროვაა დასარეცხი. ასეა, ტრიალებს ახალგაზრდა დედა და თავის თავი კი ავიწყდება.

შეუძლებელია ამის დაშვება. შეუძლებელი! დაბაბული ფიზიკური შრომა დამღუპველად მოქმედებს მეძუძური დედის ჯანმრთელობაზე.

— აბა, რა გწნა? — შემეკითხებთ თქვენ. — საქმე რომ არ იცღის!

ჰოდა, აქ ქალის ახლობლეს მინდა მიგმართო, განსვტურებით კი ქმარს. იზრუნეთ, აზნანაკო, ცილხე, მოქმართო საოჯახო საქმიანობაში, ნებას ნუ მისცემთ ასწიოს ან ათრისს მიძიმე ნივთები, ბევრი რეცხოს. არაფერი დამავდება, თუ ახალგაზრდა მამა ხანდახან თეთრის მავრად უჯრედებიანი პენანეთს წყავს საშასაურში. — სამაფერიოდ ღონეს დაუზოგავს მას ვინც შეილი აჩუკა. ქმარს შეუძლია იყიდოს სურსათ-სანოვაგე, მოიტანოს წყალი, დუმელიდან გადმოღვას ქვები, გადაყაროს ნაგავი, შინაურ საქმეებში მშობიარე თანდათან, ფრთხილად უნდა ჩავსას.

ექიმები მეძუძურ ქალს ვურჩევენ იძინოს არანაკლებ რვა საათისა დღე-ღამეში. მაგრამ ქალებმა იციან რა ძნელია ამის გახსნარცილება, მითუმეტეს თუ ოჯახში არ არის ბებია. ბავშვი კვირეუ-

სისტემის გადაღლას, უმადობას და სარძევე ჯირკვლების მუშაობის დაქვეითებას. გამართს, რომ ნორმალური გამოძინება მარტო ბავშვისთვის კი არა, დედისთვისაც არის საჭირო.

ზოგიერთ ახალგაზრდა დედას ჰგონია, რომ ყოველ წუთს ბავშვთან უნდა ტრიალებდეს და უარს ამბობს გასერიუნებაზე იქამდე, ვიდრე ბავშვის გარეთ გავყვანა იქნება შესაძლებელი. სამშობიარო სახლიდან დაბრუნებიდან 2-3 კვირის შემდეგ საჭიროა გასერიუნება (რა თქმა უნდა, თუ კი მშობიარე თავს კარგად გრძნობს).

ზოგიერთი თავჭირიანი დედა მთორე უკიდურესობაში ვარდება, ცდილობს აინახლავროს ის, რაც ფეხმძიმობის პერიოდში დააკლდა — ეცეკვას, დაღის სტუმრად, ჩქარობს დაუბრუნდეს სპორტულ მეცადინეობებსა და ასე შემდეგ. ყოველივე ამას არაფერი კარგი არ მოაქვს, ჯანმრთელობისათვისაც ცუდია და დღდას რძეც აკლდება.

ახლა იფიქრებთ „შესახებ. დედა და ბავშვი პირველ ხანებში ძალიან განწყობილი არიან გადაძმები ავადმყოფობისადმი.

ხდება ასეც, დედა ზრუნავს შეილხე: აჭმებს, აბანავებს, საუთარი თავი კი ავიწყდება. მისთვის უაღილებელია ჰიგიენური წესების დაცვა, პირველი რიგში კი ბანაობა. სამშობიაროდან გამოწყრის 4-5 დღის შემდეგ უკვე შეიძლება შხაბის მიღება. შხაბი უფრო ჰიგიენურია, აბანოსის მიღება და აბანოში წასვლა პირველ დღეებში არ შეიძლება.

რამოდენიმე სიტყვა სარძევე ჯირკვლების ჰიგიენის შესახებ. თუ არ დავიცავთ უფრო წესებს, შეიძლება დღდას მასტატი გაურნდეს. მამინ მთავარი — ბავშვის კვება საფრთხის ქვეშ აღ-

მოჩნდება. ამის თვიდან აცილება არც ისე ძნელია, უნდა ვიფრთხილოთ, რომ კერტებზე ჭუჭყი არ მოხვდეს, მკერდს ყოველ დღე თბილი წყლით უნდა ჩამოვიბანოთ, ბუბუს მიცემის წინ კერტებზე უნდა მივფრინოთ ბორის სიმყავვენი ან უბრალო წყლით დასველებული ბამბით. დიდი მნიშვნელობა აქვს ბავშვის ბუბუსთან სწორად მიწვევას. ხსენებთ ყოველთვის სუფთა უნდა გქონდეთ. ფრჩხილები მოკლედ დაჭრილი, არავითარი ლაქი, თუ კერტებზე მაინც განედება ნახეთი, თითქმის ნუ იტყურანლებთ. მინარეთი ექმის.

შობობარზე დღეში 4-ჯერ უნდა ტომოს. საკვები გემრიელი და ნაირ-ნაირი უნდა იყოს. განსაკუთრებით უხვად შეიცავს კარგ საკვებ ნივთიერებებს ხორცი, თევზი, საკვები, რძე, ხილი და ბოსტნეული. განსაკუთრებით რეკომენდებულია თაფლი, კაკალი, ყველი. ყოველდღე ეს ხელს წუწობს რძის მომატებას. წესიერად კვება სულაც არ ნიშნავს ბევრის ჭამას. ყური არ უდებთ ჩინის: „ბეგერი ჭამე, თორემ ბავშვი გატლის ყვლაფერი სო“. რაციონი მხოლოდ ერთი მესამედით უნდა გააღდიოთ. არც სთხვებ უნდა მიიღოთ ბეჭერი — საჭმრისია ორი მილიტი, ამ წუჭების დარღვევასა და ნაშენებელსა და ცხოვეტის უხვად მიღების შედეგად შეიძლება გასუქდეთ.

თუ მოლოვებ, ძმარი და პილიპილი გიყვარო, დროებით უარი სთქვით მაზუს, სიტხარე რჩემი გაადის და ბავშვის ვენებს. ამავე მიზნით ექიმის დანიშნულების გარეშე წამლების მიღება არ შეიძლება.

როცა ოჯახში პირველი ბავშვი ჩნდება, ნათესავებმა და ნაცნობებმა ერთმანეთის არ აცლიან „რჩევა-დარჩევებს“ მიცემას, მაგრამ ასეთ „თვითშეოქმედებას“ სარგებლობის მაგიერად ზიანი მოაქვს. რად ღირს მაგალითად გავრცელებული ერთი ლუფზე, თითქმის და ლუფს რძე მოყავდეს: ვარწმუნებთ ლუფისავე რძე არ მატკლებს, ბავშვისთვის კი ვენების მოტანა შეუძლია.

ყველა ტალი ოცნებებს შეინარჩუნოს კობტა ქალი შობობობობის შემდეგაც. ამისათვის სისტემატური ვარჯიშია საჭირო. არსებობს ექიმის მიერ შემუშავებული გამანახნელებელი ვარჯიშის კომპლექსი. აგრეთვე საჭიროა შობობობობის შემდეგ მისი-სამი თვის განმავლობაში აბრთო სპეციალური ბანდაჟი.

სამოლოდო კიდევ მინდა ყველა ახალგაზრდა დედას შეგახსენო: იზრუნეთ თქვენს ჯანბრთელობაზე, სწორი-სწორად ინახეთ მეურნალო ექმით და შობობობობის შემდეგში პერიოდში წესიერად ჩაიკლბოთ, არაფერი არ დარდილობს თქვენს ბედნიერებას.

ბამბეფლისა და სელის თფირფელის გარეცხვა ძალიან გავეიფილდება თუ ვინმართ მალახებში ვაყავიდად განზახებულ სასუკარე-სარეცხვას „პორცელს“ ბელოვს „დედბეღს“. მათი განოყენებით შესაძლებელია ერთი წამბეღებით კარვად გარეცხვის თფირფელი ხელიდ დამბეღების გარეშე. რეილდ გამუქყანებელი თფირფელი უნდა გაისანოს, თბილ წყალში ჩაიღოს ისე, რომ წყლით დაივაროს, დამბეღის ციტკობდნი სარეცხვას (1 სუფრის კოჭხი 1 ვედრო წყალზე). სოდა წინასწარ უნდა განსხნს ციტკობდნი ცხელ წყალში და ხსნარი გადმოსინოს ტამბეში, სადაც თფირფელი უნდა ჩახსნეს.

4-6 საათის შემდეგ თფირფელი უნდა გაიწუროს და ერთი საათის განმავლობაში იხარძოს. აუხში ნახევარდელ უნდა ჩავსახათ თბილი წყალი, დამბეღით ორი სუფრის კოჭხი სოდა, მოუჭრიოდ და 15-20 წუთის შემდეგ დამბეღის ხსნარი, რომელიც შემდეგ 60-80 გრ სანძის, 1 სუფრის კოჭხი სანძის ფხინი-ლია და 1 ვედრო წყალსაში.

გამზებულ ხსნარში ჩაებდეთ თფირფელს და ვადებდეთ. ამის შემდეგ თფირფელს გავწურავთ, გავაყლბთ ჯერ ცხელ, შემდეგ თბილ, ბოლოს კი ცივ წყალში და გავალივავებთ. მცირედ გამუქყანებულ თფირფელს დაბობნა არ სჭირდება, იგი პირდაპირ, მშრალი უნდა ჩავეშვაო ცხელ ხსნარში (2 სუფრის კოჭხი სოდა, ნახევარი ნაჭერი საბინი, ერთი სუფრის კოჭხი სანძის ფხინი და 1 ვედრო წყალი) და ვადებდეთ ერთი საათის განმავლობაში. შემდეგ ოხანვე ამოვრცხავთ და მივებდებოდეს გვეჯილბოთ.

ბამბეფლის ვეუქიანა და თინავ დალაბევე-ბული თფირფელი ორჯერ უნდა დავაბობო წყალში. ოხადამირეულად თფირფელს ჩაშე-ბეღეს სუფთა. ოხანის ტემპერატურის მქონე წყალში, რომელიც წინასწარ შემბლბებელი უნდა იყოს ციტკობდნი სარეცხვით სოდი. ხოლო 2-3 საათის შემდეგ გავწურავთ და მეორეჯერ ჩაბობბობნ ოხანვე თბილ წყალში, რომელიც ვანსნლია სარეცხვით სოდა და საბინი (1 ვედრო წყალზე 1-2 სუფრის კოჭხი სარეცხვით სოდა და 15-20 გრ საბინი). 3 საათის შემდეგ თფირფელს გავწურავთ და წყალში ვაბობბობნ. შემდეგ საბობბობბობ-ბობბობ ვანსნლიან გამუქყანებულ ვადებდელ და ხანჯაზე საბინი-სოდიან ხსნარში 1 საათის განმავლობაში ისე, როგორც ზემოთ იყო მითხლებული.

გამობარშვის შემდეგ თფირფელს ჩავეშევენ ცხელ წყალში, შედაზობით ვეუქიანა ნაჭრის ამოვრცხვენ, შემდეგ ყველას გავაბებენ თბილ, მერე ცივ წყალში, გავწურავთ და გა-თფირფელბ.

შეორედ ჩაბობბობის კარვია ხსნარს დამბატოს 3 სუფრის კოჭხი სობობდარი თითო ვედრო წყალზე, ხოლო თუ დღობობის დროს 1 სუფრის კოჭხი ნინადღობის სობობტ დამბატობთ ვედრო წყალზე, სარეცხვით უფრო გა-თფირფელბ.

თუ თფირფელის რუხი ან მოყითალო ელ-ფერი დაკარგეს და რეცხვის საცმობდ არ თფირდება, საჭიროა შემდეგნაირად შობიქცეთ:

1 ვედრო ცხელ წყალზე (60-70 გრადუსი) ავიღოთ 1-2 სუფრის კოჭხი წყალბობის ზე-განეგა და ერთი სუფრის კოჭხი ნინადღობის სობობტ (ერთიჯერ და გვორცხვ შებობბობია აფთიაქი ყიფიოდ) გარეცხიოდ და წყალში ამბობბობელი თფირფელი ჩავეშვაო და ხსნარი 15-20 წუთით (თფირფელი სობობით უნდა იყოს დაბობბობ) და ამოვრცხვ ავერთოთ, შემდეგ წყალში ორჯერ ამოვრცხვით გავწურავთ და გავაბებდ.

როცა თფირფელს მავთობებულ სობობში გრეცხავთ და არც გამოვხვავდეთ, ჭურჭელი აუცი-ლებლად მომინანებრებელი ან ალბინის უნდა იყოს.

თფირფელის გახახამება. გახახამე-ლი თფირფელი უფრო ლამაზია, ნაკლებ ემ-ბეღება და არც მალე ვეუქიანდება. გახახამე-ბელად იღებენ 1 1/2 ჩაის კოჭხი სახახამებელს, 1 აღბერ ცხელ წყალზე, ხოლო რბილი საგე-ფრისაგის (ტროკატის კაბეტი, კოჭხეტი და ხსე) — 1/2 ჩაის კოჭხი სახახამებელს ურე-ფისა თუ ვინმართ კარტხილის ან სიმინდის სახახამებელს, თუ სახახამებელს ერთ წება მარ-ჩილს ჩავეშვაოთ, ეს განსაკუთრებულ მზანავარებას მისცემს თფირფელს, ხოლო თუ სახახამებელს ხსნარში რანდენილ წვეთ სობობ-დავასაც ჩავეშვაოთ, ეს ადვილბობს თფირფელს დაუბობბობს, თფირფელი უფრო აღბრ-მეწება.

მანჯაფის პერანგის საყვლობას და ხახაყ-რების გახახამებლად უნდა ავიღოთ 5 ჩაის კოჭხი სახახამებელი (უცხოვანა სიმინდის) ერთ ლაბერ ცხელ წყალზე — მიიღება სახეებობის რძე, შემდეგ 1 ჩაის კოჭხი ზურფის ხსნარი ერთ ჭება ცხელ წყალში, ხსნარს ავიცურებთ. თან-დათანბობთ ასახებენ სახახამებლის რძეს და კარვად აურევენ, 1-2 საათის შემდეგ და მარ-ჩეუს კვლავ აურევენ და სახახამებელი მზადა.

ნ. სტარინსკი,

ასტარ დაშახაბრებელი ექმის.

ქრისტიანული გამსჯელობა

ბორბი „მოზეფინია“

როცა ამ ნამცხვრის მომზადებას შეუდგებით, წინასწარ კრემი უნდა გააკეთოთ.

1 კვერცხის გული კარგად ათქვიფეთ. 1/2 ჰეკა შაქარში, მიუმატეთ 3 სუფრის კოვზი ფქვილი, შემდეგ ცოტ-ცოტა დაასხით ანაღურარი რძე (1 ჰეკა) და შედგით ცეცხლზე. წააღურლებამდე განუწყვეტლოვ ურეთი. კრემი ჩვეულებრივ საბორბტ კრემზე თხელი უნდა იყოს.

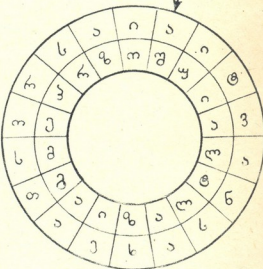
შემდეგ ტფა შედგით ცეცხლზე, დადეთ 150 გრ ერვა, დააყარეთ 2 შეკერა საბავშვო ფქვილი, მიხალეთ, სანამ მუქ ფერს მიიღებდეს. ტფა ცეცხლიდან გაღმოდგით გასაგრებლმად. ეს მასა ტფაზევე გაყავით სამა ნაწილად. აიღეთ სწორი ზედაპირიანი თეფში, დააყარეთ ერთი ფენა მიხალული ფქვილი და კოვზით თანაბრად შემოასწოროთ. თანაბრად წაუსვით შეგრისულები კრემი, დააყარეთ მეორე ფენა, წაუსვით კიდევ კრემი და ზევიდან მოაყარეთ მესამე ფენა, მეორე დანის წვერით შეაწორეთ გარშემო, რომ კრემი არ გამოჩნდეს. დადგით ცოვ ადგილს. ბორბის მრგვალი ფორმა უნდა ჰქონდეს. ეს ნამცხვარი ფხვიერია და კოვზით უნდა მიირთვათ.

ბორბი ცილის კრემით

6 ცალი კვერცი ცილიანად ათქვიფეთ 1 ჰეკა შაქარში, თქვეფა განაგრძეთ განუწყვეტლოვ 25 წუთის განმავლობაში, სანამ შაქარი დადგება. შემდეგ მიუმატეთ ორი სუფრის კოვზი წყალი, გემოვნებით — ვანილი და თანდათან შეურიეთ 1 ჰეკა ბურის ფქვილი. ფორმას წაუსვით კარავი, გამოუფინეთ ქალაღი, ჩაასხით შიგ გამზადებულ ცილის მასა და შედგით ნელ ცეცხლზე გამოცხობამდე (15-20 წუთი საქმარისია). როცა გამოცხებება, გაღმიღეთ საცერზე და აცალეთ გაციებება. გაციებულ ბისკიტს წაუსვით ცილის კრემი და ისევ გრილ ადგილს დადეთ გასაციებლად.

ცილის კრემი ქა ასე მზადდება: 4 კვერცხის ცილა კარგად ათქვიფეთ. როცა ცილა ღრუბლეოვით დადგება, შეურიეთ 1/2 ჰეკა შაქრის ფხვნილი და სწრაფად წაუსვით ბისკიტს ზევით და გვერდებზე.

ცილის კრემი შეგიძლიათ გამოიყენოთ აგრეთვე მილაკისებური შაქარღმის ამოსახსვად.

მონახეთ ხერხი, როგორ წაიკითხოთ უფროდგში ჩაწერილ ქართულ მწერალ ქალების სახელი, ვვარა და მისი ერთ-ერთი ნაწარმოების სახელწოდება. წაკითხვა აწარმოეთ იხრის მოძრაობის მიმართულებით. ისრით ნახევრებია პირველი ასო:

ქაქსი სივინდის ფხვილინაბა

2 ცალი კვერცი, 1/2 ჰეკა შაქრის ფხვნილი და 1/1 ჰეკა მანონი კარგად აურიეთ. მიუმატეთ გარეცხილი და გამშრალი 1/2 ჰეკა ჰეშშიში, 2 სუფრის კოვზი გადმწარი კარავი და 1/2 ჩაის კოვზი სოდა, შემდეგ — ერთად გაკრილი 1 ჰეკა მჭვლის და ანდებუ ნაჭრის ფქვილი. ყველაფერი ეს სწრაფად აურიეთ. გამზადებული მასლა ჩაიდთ კარაქსამდე და ფქვილმორკლ ფორმაში და 40-50 წუთით შედგით ღუმელში გამოცხობამდე.

დასლავი შოკოლადი

3 კვერცხის გულისა და 1/2 ჰეკა შაქრისგან გააკეთეთ გოგლი-მოგლი, ჩააფხვიეთ შიგ 100 გრამი სუფთა შოკოლადი და დაასხით 3 ჰეკა ანაღურარი ცხელი რძე (რძე აღარ უნდა ააღულოთ, თორემ აიჭრება). სუფრისთან ნელბილი მივიანეთ.

ღისასლისი ნათება ფასფალაბი თბილისი.

ქურნაღის წინა ნომერში (პარელი) მოთავსებული გამოცანის პასუხები: ჯვირანი, ზეინაბი, ტეიქარი, ხეივანი, ზეითალი, თერანი, კეხარი, პეიზაფი, ხეივარი, შეითანი.

ბარბანი მიძღვნილია ძალთა შერნაღის 40 წლისთავისაღი

რედაქტორი თ. აბაშაძე.

სარედაქციო კოლეგია: **ბ. ბარათაშვილი, ე. ბაღდაძე, ე. თაყაძე, მ. კალანდაძე (პ. მკ. მდივანი), თ. ლაშქარაშვილი, ბ. მკვლადიძე, კ. სიხარულიძე, ნ. შალუტაშვილი, ნ. ჯავახიშვილი.**

მხატვრული რედაქტორი **ლ. შენგელია.** ტექნორედაქტორი **კ. დემუროვა** რედაქციაში შემოსული წერილებია ავტორებს არ უბრუნდებათ.

ხელწერილია დასაბეჭდად 3/VI-63 წ. ქალაღის ზომა 80X92, ფი. ფორმ. რაოდ. 1,75. ბირობით ფორმათა რაოდ. 5,3.

რედაქციის მისამართი — სულბან-საბა ქ. № 15. ტელ. 9-98-71.
ტირაჟი 48.000. შუასი 30 კკკ.
შეკვეთის № 745 ფი 04907

საკ. კვ ც-ის გამოცემლბლის სტამბა № 1 ლენინის ქ. № 14.

საბარბიშვლბს კოვვარბიის ცხნბრალბრი კოპიტბბის ბაბოცთფლბბა
Ежемесячный общественно-политический и художественно-литературный журнал «Сакартველс Натყ»
Издательство ЦК КП Грузии.

ქალთა კონგრესი

მიმდინარე წლის 24-29 ივნისს მოსკოვში გაიმართება ქალთა მსოფლიო კონგრესი.

ქალთა ამ გრანდიოზულ შეკრებაში მონაწილეობას მიიღებს სხვადასხვა ქვეყნის და სხვადასხვა ორგანიზაციის მრავალი წარმომადგენელი, რომელთაც ერთი მალალი აზრი ასულდგმულებთ — დაიცვან მშვიდობა მთელ მსოფლიოში.

ქალთა მსოფლიო კონგრესის მოწვევის ორგანიზატორია ქალთა საერთაშორისო დემოკრატიული ფედერაცია.

ამჟნად ფედერაციამ ქალთა მსოფლიო კონგრესის ჩასატარებლად ყველა ქვეყანაში დიდი მოსამზადებელი მუშაობა გააჩაღა. ქალების ცხოვრების პირობების შესწავლისა და ქალთა მოძრაობის ანალოზის საფუძველზე ფედერაციამ კონგრესზე განსაზღვრულად წამოაყენა ისეთი საკითხები, რომლებზეც განხილავენ ყველა ქალის ინტერესებს. ეს პირობებებია:

ქალის როლი და მონაწილეობა მშვიდობის დაცვისათვის, განიარაღებისათვის და ხალხთა შორის მეგობრობის განმტკიცებისათვის ბრძოლაში;

ქალების მონაწილეობა ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობაში;

ბრძოლა ქალის უფლებებისათვის საზოგადოებასა და ოჯახში;

ბავშვების და ახალგაზრდობის განმრთვლების დაცვა, აღზრდა და განათლება.

კონგრესზე განხილული იქნება საკითხი იმის შესახებ, თუ რა მუშაობა ატარებს ფედერაცია თანამედროვეობის ამ ყველაზე აქტუალური პრობლემების განსახორციელებლად.

ურთიერთპატივისცემის, ურთიერთგაგების და ნდობის ატმოსფერო საშუალებას მისცემს ყველა ქვეყნის ქალს აწარმოოს თავისუფალი დისკუსია, რაც ხელს შეუწყობს კონგრესის წარმატებით ჩატარებას.

ქალთა ასეთი მრავალრიცხოვანი შეკრება პირველად ტარდება ჩვენს ქვეყანაში და ეს გარემოება დიდ პასუხისმგებლობას აკისრებს ყველა საბჭოთა ქალს.

საბჭოთა ქალებმა თავიანი ინიციატივით და მონაღობით უნდა უზრუნველყონ საუკეთესო პირობები კონგრესის მუშაობისათვის, სათანადო სტრუქტურთოყვარებით მიიღონ დედა მიწის ყველა კონტინენტის წარმომადგენელი.

კონგრესის შემდეგ მისი დღეღვატები ინახულე-

ბენ საბჭოთა კავშირის სხვადასხვა ქალაქებს, სოფლებს, ჩვენს საწარმოებს, დაწესებულებებს, კოლმურნეობებს, საბჭოთა მეურნეობებს, რათა უფრო ახლო გაიციონ ჩვენი ცხოვრება და მუშაობა.

ყველა საბჭოთა ქალის ღირსების საქმეა რაც შეიძლება სწორად აჩვენოს ჩვენი სინამდვილე, ხელი შეუწყოს სხვადასხვა ქვეყნის ქალებს შორის მეგობრობის განმტკიცებას.

სარჯები, დაკავშირებული ქალთა მსოფლიო კონგრესის მონაწილეთა სტუმრობასთან საბჭოთა კავშირში, ანაზღაურდება „მშვიდობის ფონდიდან“.

სხვადასხვა ორგანიზაციებში საბჭოთა ქალები ამზადებენ სამსახურეო სარეკლამო უცხოელი სტუმრებისათვის. ნაგარაუდეთია ამ საჩუქრების გამოყენება კონგრესის ბაზრობასა და ლატარეისათვის.

ჩვენი რესპუბლიკის მრავალი მსატრეული კოლექტივები ატარებენ კონცერტებს, რომლის მთელ შემოსავალს რიცხვენ „მშვიდობის ფონდში“.

წინუწნელოვანი თანხები გროვდება მშვიდობის ფონდისათვის აგრეთვე სპორტული ღონისძიებებთან.

ქალთა მსოფლიო კონგრესის მიმდინარე ქართულ მწერალ ქალთა კრებულში, რომლის პირობა რაიც „მშვიდობის ფონდში“ ჩაირიცხება.

გათვალისწინებულია ქართველ მსატრეულ ქალთა ნაწარმოებების გამოფენის მოწყობა, ქართული მუსიკალური ნაწარმოებების გამოცემა და მრავალი სხვა ღონისძიება, რომელიც გაამდიდრებს „მშვიდობის ფონდში“.

თბილისის აბრეშუმისაქსოვი ფაბრიკის მუშა ქალები დიდი ხანია ამზადებენ საჩუქრებს კონგრესის დელეგატებისათვის, ასევე ამზადებენ საჩუქრებს რესპუბლიკის სხვა საწარმო-დაწესებულებებში მომუშავე ქალებიც.

საბჭოთა საქართველოს ყველა მშრომელმა უნდა იცოდეს ქალთა მომავალი მსოფლიო კონგრესის შესახებ და ხელი შეუწყოს მის მომზადებასა და წარმატებით მუშაობას, რომ ამით კიდევ მეტი წვლილი შეიტანოს ქალთა დემოკრატიული მოძრაობის გაძლიერებასა და ქალთა როგების ერთიანობის განმტკიცების საქმეში.

ინოა ჯაპარიშვილი,

სამბოთა ქალების კომიტეტის წევრი

საბჭოთა
Luzerna
№ 2 1967-1968

არსებობს მისი დიდი ხანა!

გზაობა

საბჭოთა

ს. მ. კობახიძის და ს. მუხომბიძის
გამოცემით. მთლიანად
საბჭოთა კავშირის
ბეჭდვით

ИНДЕКС 7617

საბჭოთა

საბჭოთა